

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Bakalářská práce

Eva Myslivcová

Antonín Dvořák a Liberecko – Prameny k životu a dílu skladatele

Antonín Dvořák and the region of Liberec – Sources for composer's life and work

vedoucí práce: Prof. PhDr. Jarmila GABRIELOVÁ, CSc.

odborný konzultant: PhDr. Jan KACHLÍK, Ph.D.

Praha 2012

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní profesorce Gabrielové a panu doktoru Kachlíkovi za jejich odborné připomínky a rady, které mi velmi pomohly při výzkumu a psaní mé bakalářské práce. V neposlední řadě patří můj dík i pracovníkům institucí, kde jsem svůj výzkum prováděla.

E. M.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Oldřichově v Hájích dne 24. 7. 2012

podpis

Abstrakt

Předložená bakalářská práce si klade za cíl zjistit a vyhodnotit stav pramenů vztahujících se k Dvořákovým osobním či uměleckým kontaktům a k recepci Dvořákova díla a jeho osobnosti v regionech vytyčených v úvodu práce a shrnutých pojmem „Liberecko“. První kapitola „Stav bádání“ přináší v oddílu „Prameny“ kromě jiného též zprávu o nálezů dvou kopií dosud neznámých dopisů Antonína Dvořáka adresovaných Aloisi Göblově na Sychrov. Následující kapitola věnovaná oblasti Turnovska a koncertní návštěvě Semil jednak shrnuje známé informace o Dvořákových návštěvách tohoto regionu a jednak je rozšiřuje na základě nepublikovaných pramenných materiálů (strojopisů) uložených v archivu turnovského pěveckého sboru Antonín Dvořák a v Muzeu Českého ráje v Turnově. Práci uzavírá kapitola věnující se ostatním regionům zmíněným v úvodu práce, u nichž se již po prvním vhledu do problematiky předpokládalo, že pramenná základna k tématu zde bude nepoměrně menší.

Klíčová slova

Antonín Dvořák; Alois Göbl; Otilie Dvořáková; Bohuslav Finke; Josef Kuhn; František Čepelík; Kajetán Tichý; Antonín Horáček; Zpěvácký spolek Antonín Dvořák v Turnově; Turnov; Sychrov; Semily; Liberec/Reichenberg; Jablonec nad Nisou/Gablonz an der Neisse; Český Dub/Böhmisch Aicha; Radimovice; Jenišovice

Abstrakt

The goal of the submitted work is to find out and to evaluate the state of sources connected with Antonín Dvořák's personal artistic contacts as well as with reception of his artwork and his figure in the regions set in the introduction of this work and by the concept of Liberec region in general. The first chapter named „State of Research“ brings along with other information also the report on discovering two copies of letters completely unknown until now in the section named „Sources“. Antonín Dvořák addressed these letters to Alois Göbl to Sychrov. The next chapter is dedicated to Turnov region and to his concert in Semily. This chapter summarizes already well known information about Dvořák's visits in this region; as well as it expands our knowledge based on unpublished sources from the archive of the choir named Antonín Dvořák, and also from Museum of Český Ráj both located in Turnov. The last chapter focuses on other regions stated in the introduction; the sources based on this theme were expected to be relatively smaller after the very first look at the problem.

Key words

Antonín Dvořák; Alois Göbl; Otilie Dvořáková; Bohuslav Finke; Josef Kuhn; František Čepelík; Kajetán Tichý; Antonín Horáček; Choir Antonín Dvořák in Turnov; Turnov; Sychrov; Semily; Liberec/Reichenberg; Jablonec nad Nisou/Gablonz an der Neisse; Český Dub/Böhmisch Aicha; Radimovice; Jenišovice

Obsah

1 Úvod	8
2 Stav bádání.....	9
2.1 Literatura	9
2.1.1 Základní dvořákovské práce	9
2.1.2 Dvořák a Turnovsko	10
2.1.3 Dvořák a okolí Liberce a Jablonce	11
2.2 Prameny	12
2.2.1 Korespondence.....	12
2.2.2 Nepublikovaná korespondence	18
2.2.3 Notový materiál	18
2.2.4 Prameny a dokumentace ke spolkovému životu na Liberecku.....	20
3 Turnov a Sychrov	22
3.1 Zpěvácký spolek Antonín Dvořák v Turnově.....	22
3.1.1 Stav pramenů ke Zpěváckému spolku v Turnově.....	25
3.2 Dvořákovi přátelé z okolí Sychrova a Turnova	27
3.3 Dvořákova koncertní návštěva Semil	30
3.3.1 Dostupné prameny k semilskému koncertu	30
4 Další oblasti Liberecka	33
4.1 Liberec/Reichenberg	33
4.1.1 Stav pramenů k fungování libereckých spolků.....	34
4.1.2 Hudebně-kulturní dění v Liberci.....	35
4.2 Jablonec nad Nisou/Gablonz an der Neisse	36
4.2.1 Stav pramenů k fungování jabloneckých spolků	37
4.2.2 Spolky	37
4.3 Český Dub.....	38
4.3.1 Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub / Der Deutsche Gesang- und Musikverein Böhmisch Aicha.....	38
4.3.2 Stav pramenů k Německému zpěváckému a hudebnímu spolku Český Dub.....	39
5 Závěr	41
6 Bibliografie	42
7 Přílohy.....	45

Seznam zkratek

AD = Antonín Dvořák (užito v tabulkách)

ADKD = *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, Milan Kuna (ed.), 10 sv., Praha 1987-2004.

čsp. = časopis

inv. č. = inventární číslo

NM-ČMH = Národní muzeum – České muzeum hudby

NM-ČMH-MAD = Národní muzeum – České muzeum hudby – Muzeum Antonína Dvořáka

PSAD = Pěvecký sbor Antonín Dvořák v Turnově

př. č. = přírůstkové číslo

SOA = Státní oblastní archiv

SOkA = Státní okresní archiv

Seznam tabulek v textu

Tab. 1 Soubor korespondence opatřené čísly v kroužku

Tab. 2 Korespondence ke koncertu v Semilech

Graf. 1 Provenience Dvořákovy göblovské korespondence

1 Úvod

K volbě dvořákovského tématu mě přivedla především zkušenost z odborné praxe v Kabinetu hudební historie Etnologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. ve dvořákovském badatelském týmu, kde jsem měla možnost seznámit se blíže s problematikou dvořákovského výzkumu. Téma, které se zabývá převážně pramenným výzkumem ve vybrané mimopražské oblasti, mi navrhl Jan Kachlík. Tato oblast nebyla vybrána nahodile. K libereckému okolí mám osobní vazby, narodila jsem se zde a mám tu stále rodinné zázemí, což přináší značnou výhodu při komunikaci s archiváři a pro práci v jednotlivých zdejších institucích.

Práce se snaží zmapovat a vyhodnotit aktuální stav pramenné základny, která se vztahuje jak k Dvořákovým osobním a uměleckým kontaktům s danou oblastí, tak k recepci Dvořákovy osobnosti a díla za jeho života (s některými přesahy do let po jeho smrti i do nedávné minulosti).

Pojem „Liberecko“ není označení pro územní nebo samosprávnou oblast. Jednotlivé obce a regiony, které pojednává má práce a které tedy pod tímto pojmem shrnuji, spadají do nynější samosprávné oblasti *Liberecký kraj*, která je takto stanovena od roku 2000. Liberecký kraj se v současné době dělí na čtyři okresy – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily. Má práce tedy zahrnuje tři v dnešní době okresní města – Liberec, Jablonec nad Nisou a Semily, dále pak Turnov, patřící nyní do semilského okresu, Český Dub, Radimovice a Sychrov spadající do okresu Liberec a obec Jenišovice v okresu Jablonec nad Nisou. Je ale nutno zdůraznit, že v Dvořákově době, tedy v druhé polovině 19. století, ale ani předtím a potom až do konce druhé světové války nešlo o historicky, kulturně a zejména národnostně homogenní region. Mezi tehdejšími Turnovskem a Semilskem a jedné straně a Libereckem a Jabloneckem na straně druhé vedla zřetelná národnostní a jazyková hranice. To se samozřejmě muselo odrazit jak v množství a zaměření odborné literatury, tak i ve struktuře pramenné základny, vztahující se k tématu mé práce.

2 Stav bádání

2.1 Literatura

2.1.1 Základní dvořákovské práce

Ze základní biografické a přehledové literatury k osobnosti a dílu Antonína Dvořáka máme především k dispozici čtyřsvazkovou práci Otakara Šourka,¹ která začala vznikat již několik málo let po smrti skladatele, čímž nám nyní v mnoha případech může sloužit i jako pramen dokumentující historii vývoje dvořákovského výzkumu (určitý vývoj je zřejmý i v samotných jednotlivých vydáních této monografie – od prvního vydání prvního svazku až k dokončení třetího vydání uplynulo více než 40 let). Následující publikace, o kterou se při své práci opírám, je velmi obsáhlý přehled života a díla Antonína Dvořáka od Jarmila Burghausera.² Autor zde navazuje na Otakara Šourka, jehož práci rozšiřuje především díky velkému množství nově nalezených pramenů, což je v takovém časovém horizontu pochopitelné.

Prakticky všechny dosavadní dvořákovské monografie počínaje Šourkem zmiňují Dvořákovy vztahy k Sychrovu a Turnovu. Mezi nimi je nutné uvést zejména práce Johna Claphama a Klause Dögeho,³ kteří jsou rovněž autory hesel v novém vydání encyklopedie MGG⁴ a v *The New Grove*.⁵ Tyto práce zmiňují Dvořákovy vztahy k Sychrovu a Turnovu především v souvislosti s jeho kompozicemi vznikajícími na Sychrově a s kompozicemi, které Dvořák zmiňuje v korespondenci adresované Aloisi Göbloví.

¹Otakar ŠOUREK, *Život a dílo Antonína Dvořáka. Část první, 1841–1877*, Praha ¹1916, ²1922, ³1954; *Část druhá, 1878–1890*, Praha ¹1917, ²1928, ³1955; *Část třetí, 1891–1896*, Praha ¹1930, ²1956; *Část čtvrtá, 1897–1904*, Praha ¹1933, ²1957.

²Jarmil BURGHAUSER, *Antonín Dvořák: Thematický katalog, bibliografie, přehled života a díla*, Praha ²1996. (dále cit. jako Burghauser 1996)

³Klaus DÖGE, *Antonín Dvořák: Leben, Werke, Dokumente*, Zürich ²1997; John CLAPHAM, *Antonín Dvořák, Musician and Craftsman*, London 1966.

⁴Klaus DÖGE, Dvořák, Antonín (Leopold), in: Ludwig Finscher (ed.), *Die Musik in Geschichte und Gegenwart, část osobní*, sv. 6, Kassel 1995, sl. 1384–1390.

⁵John CLAPHAM, Dvořák, Antonín (Leopold), in: Stanley Sadie (ed.), *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, sv. 5, London 1980, s. 765–792; Klaus DÖGE, Dvořák, Antonín (Leopold), in: Stanley Sadie (ed.), *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, sv. 7, London 2001, s. 777–814.

Velmi důležitým krokem v oblasti pramenného výzkumu byl ediční projekt Milana Kuny,⁶ a to souborné vydání dvořákovské korespondence a dokumentů. K této publikaci se vrátím v následující podkapitole.

2.1.2 Dvořák a Turnovsko

Jak jsem uvedla, velké dvořákovské monografie reflektují skladatelův vztah k Sychrovu a Turnovu. Menší příspěvky dvořákovských badatelů jsou obsaženy i v drobnějších regionálních publikacích, jako je publikace vydaná Státní památkovou zprávou *Sychrov, Státní zámek a okolí*, kde Otakar Šourek⁷ v kapitole „Antonín Dvořák a Sychrov“ popisuje Dvořákovo přátelství s Aloisem Göblem a jeho návštěvy Sychrova a okolí. V následující kapitole přibližuje Karel Mikysa⁸ oslavy věnované Dvořákovi, jako je *Dvořákův Sychrov a Turnov*, na jejichž přípravách se také podílel. Jak Šourek, tak Mikysa spolupracovali s turnovským učitelem, archivářem a sbormistrem turnovského *Pěveckého sboru Antonín Dvořák* Bohuslavem Finkem (viz níže kap. 3 *Turnov a Sychrov*, s. 22–23).

Dvořákovo spojení s turnovským okolím popisují v menších publikacích především místní občané spjatí s turnovským *Pěveckým sborem Antonín Dvořák*. V současné době je to Jana Zajícová a její otec, nynější archivář spolku, Jiří Zajíc,⁹ kteří se snaží, podobně jako jeho předchůdce a dlouholetý přítel Karel Knop, menší publikační činností (výroční bulletiny sboru a hudebního festivalu *Dvořákův Turnov a Sychrov*)¹⁰ přispět k popularizaci sboru, a také osobností s jeho činností spojených, včetně Antonína Dvořáka. Dříve se o Dvořákovy pobyty v těchto lokalitách zajímal Bohuslav Finke.¹¹ Ten se vedle publikační činnosti a pramenného výzkumu k dějinám spolku a k Dvořákovým pobytům v této lokalitě zasloužil i o založení hudebního festivalu *Dvořákův Sychrov a Turnov* pořádaného od roku 1951 na sychrovském zámku. Tento festival byl v roce 2000 rozšířen o interpretační kurzy pro mladé hudebníky. 15. – 16. června 2001 se v rámci těchto slavností v Turnově konala konference s názvem *Antonín Dvořák a hudební tvorba jeho současníků v severovýchodních Čechách*.

⁶ *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, Milan Kuna (ed.), 10 sv., Praha 1987–2004. (dále cit. jako ADKD)

⁷ Otakar ŠOUREK, Antonín Dvořák a Sychrov, in: *Sychrov. Státní zámek a okolí*, Praha 1957.

⁸ Karel MIKYSA, Dvořákův Sychrov, in: *Sychrov. Státní zámek a okolí*, Praha 1957.

⁹ Jiří Zajíc, mezi lety 1986–2005 předseda PSAD, archiv má na starosti od roku 1996. Je aktivním členem sboru, a to i se svou ženou Miluší a dcerou Janou.

¹⁰ Srov. 6 *Bibliografie*, s. 42–44.

¹¹ Bohuslavem Finkem se budu blíže zabývat v kapitole 3 *Turnov a Sychrov* (s. 22–32).

Většina referátů z konference je otištěna v regionálním sborníku *Z Českého ráje a Podkrkonoší*¹². Mezi nimi je i příspěvek Evy Mikanové týkající se Dvořákova působení v Turnově, s názvem *Dvořákova hudba v Pojizeří v repertoáru místních a pražských umělců (Vztah Antonína Dvořáka a jeho díla k Turnovsku a Mladoboleslavsku)*¹³. Autorka zde pracuje i s jednatelskými knihami spolku z let 1865–1904, uloženými v Okresním muzeu Českého ráje v Turnově (fond *Zpěvácký spolek Dvořák v Turnově*) a v SOkA Semily (fond *Zpěvácký spolek Dvořák Turnov*), kde jsou v současné době tyto materiály badatelům nepřístupné. Také z tohoto důvodu je pro mou práci text Evy Mikanové důležitý.

Stat' věnovaná Dvořákovu vztahu k Sychrovu a okolí je zařazena také v publikaci Bohumila Plevky *Severočeské hudební kapitoly*.¹⁴ Prostřednictvím Dvořákovy korespondence s Göblem, kterou zde Plevka cituje, mapuje jeho život spjatý se Sychrovem a s Turnovem. V části věnované Dvořákovi vychází autor převážně z Otakara Šourka. Tento fakt je zřejmý nejen z bibliografie uvedené v závěru knihy, ale také z otištěné Dvořákovy korespondence. Zde zjevně vychází ze Šourkova zveřejnění korespondence v čsp. *Hudební revue* roku 1918.¹⁵

2.1.3 Dvořák a okolí Liberce a Jablonce

Již z Dvořákovy biografie víme, že skladatel nikdy liberecký a jablonecký region nenavštívil a neměl zde žádné umělecké či osobní kontakty. Proto má mnou zvolená literatura pro studium této oblasti odlišný charakter, než literatura vztahující se k Turnovsku, kde se jednalo o studie věnované přímo Dvořákovým pobytům. Jedná se převážně o všeobecné a vlastivědné regionální publikace. Při studiu hudební a kulturní minulosti Liberecka se opírám o příslušná slovníková hesla ve *Slovníku české hudební kultury*¹⁶ a dvousvazkovém *Lexikon zur*

¹² *Z Českého ráje a Podkrkonoší XIV*, Semily 2001, s. 123–188.; *Z Českého ráje a Podkrkonoší XV*, Semily 2002, s. 141–208.

¹³ Eva MIKANOVÁ, *Dvořákova hudba v Pojizeří v repertoáru místních a pražských umělců (Vztah Antonína Dvořáka a jeho díla k Turnovsku a Mladoboleslavsku)*, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší XIV*, Semily, 2001, s. 162–174. (dále cit. jako Mikanová 2001)

¹⁴ Bohumil PLEVKA, *Severočeské hudební kapitoly*, Ústí nad Labem 1983, s. 85–126.

¹⁵ Otakar ŠOUREK, *Dopisy Ant. Dvořáka Al. Göblovi na Sychrově*, in: *Hudební revue XI* (1918), s. 138–146, 188–196, 227–233, 279–286, 329–339, 392–398.

¹⁶ Leoš FALTUS, *Jablonec nad Nisou*, in: *Slovník české hudební kultury*, Praha 1997, s. 394; Ludmila VRKOČOVÁ, *Liberec*, in: *ibidem*, s. 499–500; Ludmila VRKOČOVÁ, *Sychrov*, in: *ibidem*, s. 892; Ludmila VRKOČOVÁ, *Turnov*, in: *ibidem*, s. 955–956.

deutschen Musikkultur.¹⁷ Z regionálních periodik využívám vlastivědné sborníky *Od Ještěda k Troskám*¹⁸ a *Z Českého ráje a Podkrkonoší*.¹⁹ Dále čerpám z dobových vlastivědných regionálních spisů libereckého autora Antona Resslera, které pro jejich pramenný charakter uvádím níže (viz s. 20).

2.2 Prameny

Za přímé dvořákovské prameny spojující skladatelův život s Libereckem bychom měli především považovat korespondenci se zdejšími obyvateli, materiály ke kompozicím vzniklým či vznikajícím při zdejších pobytech a kompozice dedikované osobnostem nebo spolkům tohoto kraje. Fakt, že Dvořák neměl žádné kontakty v libereckém a jabloneckém regionu a v regionální literatuře nejsou zmínky ani o provádění či recepci Dvořákova díla, se odráží také ve struktuře pramenné základny, kterou potvrzuje i můj pramenný výzkum v libereckém, jabloneckém a turnovském regionu. Ten prokázal, že se přímé prameny nacházejí pouze v Turnově, nebo jsou již uloženy v Národním muzeu – Českém muzeu hudby – Muzeu Antonína Dvořáka (dále jen NM-ČMH-MAD), ale i tyto pocházejí z turnovské oblasti.

2.2.1 Korespondence

Jelikož vydaná Dvořákova korespondence tvoří důležitý soubor pramenů velmi dobře přístupný pro badatele a s velkou výpovědní hodnotou, nejprve zmíním historii jejího vydávání (se zaměřením na Sychrov a Turnov). Dále se pokusím objasnit otázky provenience,²⁰ které by mohly vysvětlit nejasnosti vyplývající ze srovnání jednotlivých edic (viz *Tab. 3* v příloze).

¹⁷ Klaus-Peter KOCH, Reichenberg, in: Langen Müller (ed.), *Lexikon zur deutschen Musikkultur: Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien*, 2. Sv., München 2000, s. 1175–1180, sl. 2234–2244; Klaus-Peter KOCH, Gablonz, in: ibidem, s. 395–397, sl. 673–677.

¹⁸ Sborník s původním podtitulem „Vlastivědný sborník českého severu“ (nyní „Vlastivědný sborník Českého ráje a Podještědí“) má své kořeny již v roce 1908, pravidelně vycházel mezi lety 1921–1937 a v dnešní podobě ho známe po obnovení jeho vydávání od roku 1994.

¹⁹ Tento sborník vychází od roku 1988 v redakci SOkA Semily a vedle zpráv z archivů a muzeí v regionu přináší i vědecké studie z různých oborů.

²⁰ Shrnu na základě poznámek Bohuslava Finkeho v jeho nepublikovaných strojopisech *85 let Zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově* (1946) – zde se na stranách 73–74 věnuje přímo Göblově pozůstalosti, *Kolem hudebního Sychrova* (1968) a *Byl jsem sborníkem*. (K Finkemu a jeho spisům více v kapitole 3 *Turnov a Sychrov*, s. 22–32).

S prvním uceleným souborem korespondence, adresované Dvořákovu příteli Aloisovi Göblovovi na Sychrov seznámil veřejnost Otakar Šourek v čsp. *Hudební revue* v roce 1918.²¹ Kromě dopisů z pera Dvořákova zde publikuje ještě dvě psaní skladatelovy dcery Otilie (dopisy s daty 9. XII. 1893 a 22. XII. 1894) a jedno od švagrové Terezie Koutecké (dopis s datem 25. II. 1894).

Ve třicátých letech uveřejnil Dvořákovu korespondenci s Aloisem Göblem Josef Kuhn (o Kuhnovi více v kapitole 3 *Turnov a Sychrov*, s. 22–32) v regionálním vlastivědném sborníku *Od Ještědu k Troskám*.²² Toto vydání si neklade nároky kritické edice. Kuhn neuvádí diplomatické přepisy a jak sám tvrdí v předmluvě, pracuje zde pouze s vlastními opisy. Obdobně jako Šourek zahrnuje i Kuhn výše zmíněné dva dopisy Otilie Dvořákové a dopis Terezie Koutecké. Dopisů psaných rukou Antonína Dvořáka je zde otištěno celkem 75.

Základní publikací předkládající Dvořákovu korespondenci jako celek je desetisvazková edice badatelského týmu vedeného Milanem Kunou *Antonín Dvořák. Korespondence a Dokumenty*.²³ Zde je uvedeno 86 dopisů Dvořáka Aloisi Göblovovi, 14 dopisů, které zaslal Göbl Dvořákovu, jeden Dvořákův dopis adresovaný tajemníkovi pěveckého spolku v Turnově a jeden dopis turnovského spolku Dvořákovu.

V roce 2000 vyšlo zásluhou Nadačního fondu Pražský podzim osmnáct do té doby neznámých Dvořákových dopisů Aloisovi Göblovovi.²⁴ Edice vznikla obdobně jako *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty* pod vedením Milana Kuna, a to i s podobnými edičními zásadami. Tato edice však klade větší důraz na diplomatický přepis obsahu dopisů a jsou zde otištěna i jejich barevná faksimile. Nově vydané dopisy pocházejí ze souboru korespondence, který byl ve vlastnictví manželů Votavových z Liberce. Nadace Pražský podzim tuto část korespondence odkoupila, když se manželé Votavovi pokoušeli v devadesátých letech minulého století celý soubor korespondence rozprodat.²⁵ Druhou část tohoto souboru získalo NM-ČMH-MAD. Tuto část korespondence publikovala v roce 2007 Tereza Kibicová v čsp.

²¹ Otakar ŠOUREK, Dopisy Ant. Dvořáka Al. Göblovovi na Sychrově, in: *Hudební revue* XI (1918), s. 138–146, 188–196, 227–233, 279–286, 329–339, 392–398.

²² Josef KUHN, Dopisy skladatele Ant. Dvořáka a jeho rodiny Aloisu Göblovovi z let 1879–1900, in: *Od Ještěda k Troskám* (1937–38), s. 20–25, 38–44, 68–75.

²³ *Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty*, Milan Kuna (ed.), 10 sv., Praha 1987–2004.

²⁴ *Antonín Dvořák. Nejbližšímu příteli. Antonín Dvořák. To His Closest Friend*, Nadační fond Pražský podzim, Praha 2000. (dále cit. jako AD nejbližšímu příteli)

²⁵ Od Pražského podzimu korespondenci nedávno odkoupilo NM-ČMH-MAD, nyní jsou zde dopisy uloženy pod př. č. 1/2011.

Hudební věda.²⁶ Jde o jedenáct dopisů, jednu fotografii a dvě obálky (ty patří ke dvěma dopisům vydaným v AD nejbližšímu příteli).

V příloze (*Tab. 3*) se snažím přehledně shrnout všechny zmíněné edice Dvořákových dopisů zaslanych na Sychrov. Je pochopitelné, že první dvě můžeme dnes považovat za zastaralé, jelikož byly později zpracovány a rozšířeny v ADKD. Pro dokreslení vývoje vydávání i problémů provenience je ale podle mě nutné uvést je na tomto místě také.

Po Göblově smrti roku 1907 získal zpěvácký spolek v Turnově „řadu hudebnin a rukopisů po Bendlovi a Dvořákovi“²⁷ z Göblovy pozůstalosti. Dosud není jisté, zda si to přál Göbl již v závěti, či zda tak rozhodla Göblova dědička, jeho hospodyně Františka Červená, provdaná Buriánová. Toto předání zařizoval Václav Šolc z Turnova, který byl patrně vykonavatel poslední vůle.

Na valné hromadě roku 1908 cituje tehdejší sbormistr Josef Kuhn²⁸ obsah této získané části pozůstalosti, ale korespondence v jeho výčtu chybí.²⁹ Je tedy otázkou, zda připadla korespondence do archivu spolku již společně s hudebninami, nebo nikoliv. Problém nastává po roce 1911 za sbormistra Karla Drbohlava,³⁰ který chce dopisy uveřejnit v čsp. Dalibor.³¹ Obrací se proto na Kuhna.³² Tím začíná spor o vlastnictví korespondence. Tento spor vyústí v předání sedmdesáti dvou dopisů spolku. Než Kuhn korespondenci předal, poskytl Dvořákovy dopisy ještě k nahlédnutí Otakaru Šourkovi, který v té době na základě opisů³³ připravoval jejich vydání v Hudební revue (1918) a chtěl svou práci ještě zkonfrontovat s originály.³⁴

²⁶ Tereza KIBICOVÁ, Antonín Dvořák nejlepšímu příteli II., in: *Hudební věda* (2007), č. 3–4, s. 391–402. (dále cit. jako Kibicová 2007)

²⁷ Bohuslav FINKE, *85 let zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1946, s. 73.

²⁸ Josef Kuhn byl sbormistr spolku v letech 1898–1911 a 1921–1941, blíže v kapitole *Turnov a Sychrov*.

²⁹ V ten čas je nejspíše uložena u učitele Kajetána Tichého, srov. Šourek v *Hudební revue* (1918, s. 138).

³⁰ Karel Drbohlav byl sbormistr spolku v letech 1911–1921.

³¹ Drbohlavovu edici dopisů v Daliboru jsem nedohledala, pravděpodobně se tedy vydání neuskutečnilo.

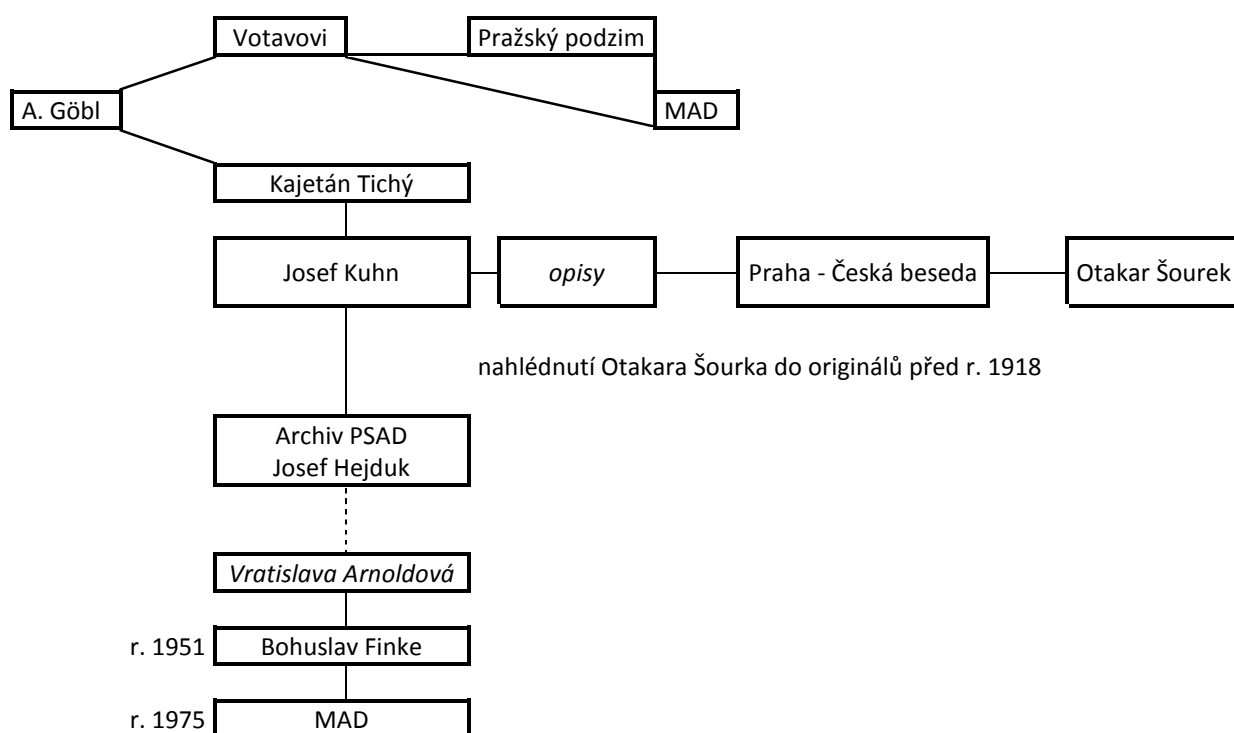
³² V tu dobu měl pravděpodobně u sebe korespondenci Kuhn, který ji tedy převzal po Tichém (srov. pozn. 29).

³³ Šlo o opisy pořízené Josefem Kuhnem, které zaslal Umělecké besedě v Praze.

³⁴ To tedy vysvětluje Šourkovu poznámku v únorovém (1918) vydání *Hudební revue*, že dopisy má ve vlastnictví turnovský Zpěvácký spolek Antonín Dvořák, oproti vydání lednovému (1918), kde Šourek připisuje dopisy ještě Josefu Kuhnovi.

Dále byly Dvořákovy a Bendlovy dopisy uloženy u předsedy spolku Josefa Hejduka.³⁵ Po jeho odstoupení z předsednického postu zůstaly dopisy u něho. Hejduk poté do dvou let zemřel. Jelikož nebyl žádný záznam o umístění korespondence u Hejduka a dopisy se nedařilo nalézt v jeho pozůstalosti, musel spolek začátkem třicátých let konstatovat jejich ztrátu.³⁶

Dvořákovy dopisy byly potom nalezeny zásluhou Bohuslava Finkeho v červnu roku 1951 před prvním ročníkem festivalu *Dvořákův Turnov a Sychrov* u Vratislavy Arnoldové, která je měla od Josefa Hejduka.

Graf 1 Provenience Dvořákovy göblovské korespondence

Při pohledu na tabulku 3 (v příloze) s novými poznatky ohledně provenience vyvstává několik otázek. Pokud Šourek pro první vydání korespondence v Hudební revue pracoval s opisy, které pořídil Kuhn, a Kuhn pracoval s těmi samými opisy v roce 1936 pro vydávání korespondence v místním sborníku, je tedy otázkou, jak mohlo Kuhnovi v jeho soupisu přibýt dalších pět dopisů s daty 10. VI. 1880, 25. VI. 1880, 23. XII. 1890, 31. XII. 1898, 20. VI.

³⁵ Josef Hejduk byl předseda spolku v letech 1919–1928, za působení sborníka Drbohlava byl také druhým sborníkem.

³⁶ Tuto skutečnost potvrzuje i Josef Kuhn, který v předmluvě k vlastnímu vydání Dvořákových dopisů ve Vlastivědném sborníku českého ráje a podkrkonoší (1937–38) tvrdí, že Bendlovy a Dvořákovy dopisy, které opravdu byly uloženy v archivu spolku, jsou v tom čase „kamsi založené“. (Josef, KUHN, Dopisy skladatele Ant. Dvořáka a jeho rodiny Aloisu Göblovi z let 1879–1900, in: *Od Ještěda k Troskám* (1937–38), s. 20).

1900 (srov. *Tab. 3* v příloze). Objevil se snad mezi těmito lety v Turnově další dílčí soubor korespondence? A z jakého důvodu Kuhn do své edice nezahrnul dopisy s daty 30. X. 1889 (na jeho místě má chybně zařazen dopis z 27. VIII. 1888) a 19. VI. 1894, které Šourek, pracující údajně s Kuhnovými opisy, uvedl?

Následující nejasnost plynoucí z tabulky 3 v příloze je viditelná na první pohled. Žádná z položek nově vydaných dopisů (edice AD nejbližšímu příteli a Kibicová 2007) se neobjevuje v prvních vydáních korespondence, které vycházely z opisů opatřených několik let po smrti Aloise Göbla. Je tedy pravděpodobné, že se tato část korespondence odtrhla z Göblovy pozůstalosti těsně po jeho smrti, ještě než se dostala k Josefu Kuhnovi do Turnova. Jak se onen soubor dopisů dostal k manželům Votavovým do Liberce, od nichž je Pražský podzim a NM-ČMH-MAD odkoupili, se mi vypátrat nepodařilo.

Tuto složitou provenienční situaci dvořákovských dopisů ještě více zkomplikoval můj nálezný v Muzeu Českého ráje v Turnově ve fondu *Pěvecký spolek Dvořák*. Zde je uloženo 25 různých fotokopíí (některé z nich jsou duplikované) Dvořákových dopisů Göblovi. Po bližším prozkoumání se ukázalo, že ač se jedná pouze o kopie dopisů (jde převážně o kopie některých dopisů publikovaných Milanem Kunou v AD nejbližšímu příteli a Terezou Kibicovou v Hudební vědě (2007)), je tento soubor cenný, protože se zde nacházejí tři kopie s dosud nepublikovaným a neznámým obsahem.³⁷

Kopie v turnovském muzeu mají na rubové straně tužkou zaznamenané číslo v kroužku a tvoří tak ucelený soubor očíslované korespondence.³⁸ Tato čísla odpovídají číslům v kroužku na originálech těchto kopií dopisů uložených v NM-ČMH-MAD³⁹ (až na tři nepublikované kopie dopisů, jejichž autografy jsou nezvěstné). Výjimku tvoří dopis z 19. VI. 1894. Ten byl již dříve otištěn v ADKD. Na kopii tohoto dopisu v turnovském muzeu je připsané číslo 8 a je to zároveň jediný dopis, jehož originál v NM-ČMH s inv. č. S 76/162 žádné číslo v kroužku neobsahuje. Celý očíslovaný soubor čítá 25 jednotek. V turnovském muzeu se pod číslem 26 a 27 nacházejí ještě fotokopie obálek k dopisům s čísly 1, 6, 7 a 5, 8, 10, 13. Tento soubor jsem uspořádala podle čísel v kroužku a uvádím ho v následující tabulce (*Tab. 1*).

³⁷ Těmto kopiím se budu věnovat níže (kap. 2.2.2 *Nepublikovaná korespondence*, s. 18–19).

³⁸ Důvod tohoto očíslování jsem dosud nezjistila.

³⁹ Příslušné dopisy s př. č. 1/2011 a 128/99.

Číslo v kroužku	Datum	Edice
1	11. X. 1882	AD nejbližšímu příteli
2	28. IV. 1885	AD nejbližšímu příteli
3	19. VI. 1890	Kibicová 2007
4	28. XI. 1890	AD nejbližšímu příteli
5	31. XII. 1891	AD nejbližšímu příteli
6	1. X. 1892	AD nejbližšímu příteli
7	3. V. 1893	Kibicová 2007
8	19. VI. 1894	ADKD
9	25. III. 1895	nepublikovaný
10	22. XII. 1896	+ Otilie nepublikovaný
11	20. VI. 1897	dopis Otilie nepublikovaný
12	24. XII. 1897	Kibicová 2007
13	29. XII. 1899	AD nejbližšímu příteli
14	XII. 1891	Kibicová 2007
15	20. VI. 1901	AD nejbližšímu příteli
16	1. I. 1902	AD nejbližšímu příteli
17	6. IX. 1901	AD nejbližšímu příteli
18	19. X. 1894	AD nejbližšímu příteli
19	25. IX. 1879	AD nejbližšímu příteli
20	12. X. 1879	Kibicová 2007
21	18. II. 1882	Kibicová 2007
22	18. VI. 1883	Kibicová 2007
23	11. VIII. 1883	AD nejbližšímu příteli
24	1. V. 1899	Kibicová 2007
25	21. VIII. 1882	Kibicová 2007
26	<i>Kopie obálek k dopisům č. 1, 6, 7 - uloženo v turnovském muzeu</i>	
27	<i>Kopie obálek k dopisům č. 5, 8, 10, 13 - uloženo v turnovském muzeu</i>	

Tab. 1 Soubor korespondence opatřené čísly v kroužku

Některé dopisy z edic AD nejbližšímu příteli a Kibicová 2007 jsou opatřeny navíc číslem, které není v kroužku. Tato čísla se různě opakují a dosahují nejvyšší hodnoty 14. Domnívám se, že jde o jakési první pročíslování, které bylo později nahrazeno a sjednoceno čísly v kroužku. Tabulka v příloze (*Tab. 4*) ukazuje očíslování jednotlivých dopisů publikovaných v těchto dvou edicích a srovnává je s očíslováním fotokopií v muzeu v Turnově.

Podle sdělení pracovníků v turnovském muzeu se zde bohužel dříve neevidovaly jednotlivé materiály přicházející do jeho muzejních sbírek, proto je nyní nedohledatelné, odkud sem kopie korespondence přišly. V kartonech fondu *Pěvecký spolek Dvořák* se nachází materiál spolku, který do muzea věnoval v šedesátých letech Bohuslav Finke. Finke ale do muzea tyto kopie určitě nevěnoval, všiml by si totiž, že jde o dosud nepublikované dopisy⁴⁰ a podle toho by s nimi určitě naložil. Je tedy možné, že byly tyto materiály věnovány do muzea dříve a v šedesátých letech byly přiřazeny k tomuto fondu. Pracovníci muzea o těchto

⁴⁰ Poprvé byla část tohoto souboru korespondence publikována v edici AD nejbližšímu příteli v roce 2000.

dopisech ústně tradují, že byly kdysi použity na výroční výstavu spolku. To by možná vysvětlovalo jejich očíslování. Kdo by ale bez jakéhokoli komentáře vystavoval dosud nepublikované dopisy s neznámým obsahem? Na některé otázky ohledně kopií v muzeu se mi tedy zatím nepodařilo odpovědět, ale ráda bych se tímto tématem zabývala nadále, mimo rámec mé bakalářské práce.

2.2.2 Nepublikovaná korespondence

Mezi kopiemi korespondence v Muzeu Českého ráje v Turnově se nacházejí kopie tří dopisů, které dosud nebyly publikovány.⁴¹ Jde o Dvořákův dopis z New Yorku ze dne 25. března 1895 s připsaným číslem 9 a o nedatovaný dopis pocházející nejspíše z 22. prosince 1896. Ten je označen číslem 10. Dataci jsem určila dle datovaného dopisu Dvořákovy dcery Otilie, který byl podle záznamů na kopii a podle čísla v kroužku připojen k dopisu Dvořáka, a podle razítka na obálce vyfotografované společně s obálkami dopisů číslo 5, 8 a 13.

Tyto dva Dvořákovy dopisy nejsou otištěny v ADKD, ani v edici nadace Pražský podzim⁴², ani v edici Terezy Kibicové⁴³ v Hudební vědě. Zatím poslední soupis nově nalezené dvořákovské korespondence vytvořený Davidem R. Beveridgem a publikovaný v časopisu NM-ČMH *Musicalia* z roku 2011⁴⁴ zmíněné dva dopisy také neuvádí.

V turnovském muzeu se nachází ještě fotokopie dopisu Otilie Dvořákové Aloisi Göbloví z 20. června 1897 s číslem 11, který jsem také dosud nenalezla v žádné dvořákovské literatuře.

Autografy všech zmíněných nepublikovaných dopisů jsou nyní neznámé.

2.2.3 Notový materiál

Notový materiál Dvořákových kompozic v archivech spolků má velkou výpovědní hodnotu ve vztahu k popularitě Dvořákova díla v té které oblasti. Z toho důvodu jsem se při svém dvořákovském pramenném výzkumu na Liberecku zaměřila i na rešerši tohoto materiálu. Výsledky byly ve většině případech negativní, což podrobněji popisují v jednotlivých kapitolách. Dle očekávání nejlépe dopadla oblast Turnovska. O skladbách vzniklých či

⁴¹ Faksimile a diplomatický přepis těchto tří dopisů uvádím v příloze.

⁴² AD nejbližšímu příteli.

⁴³ Kibicová 2007.

⁴⁴ David BEVERIDGE, Korespondence Antonína Dvořáka neobsažená v souborné kritické edici, in: *Musicalia* (2011), č. 1–2, s. 47–48, 51–54.

vznikajících na Sychrově, o věnování *Čtyř smíšených sborů* Pěveckému spolku v Turnově, či o dedikacích příteli Göblvi pojednává již Šourek,⁴⁵ podrobněji Burghauser.⁴⁶ Nyní jejich poznatky shrnu, popřípadě rozšířím díky novým poznatkům z nepublikovaných spisů, brožurek a poznámek Bohuslava Finkeho.⁴⁷

Mezi lety 1877–79 vznikly na návštěvě u přítele Aloise Göbla čtyři Dvořákovy drobné skladby určené k provedení na místní mši. Jde o kompozice *Ave Maria*,⁴⁸ *Ave Maris stella*,⁴⁹ *O sanctissima*,⁵⁰ *Hymnus de SS. Trinitatis*. První tři jmenované skladby vyšly roku 1883 u Emanuela Starého, *Hymnus de SS. Trinitatis* (B 82) byl otištěn v příloze časopisu Cyril až roku 1911 v revizi Josefa Suka. Tato příležitostná kompozice vznikla 14. srpna 1878, den před jejím provedením při mši v sychrovské kapli, kde Göblův zpěv doprovodil na varhany Dvořák. Autograf a skica byly v majetku Kajetána Tichého, nyní jsou nezvěstné.

Mezi skladby související s turnovským regionem je nutné zmínit *Čtyři smíšené sbory op. 29* (B 59), jejichž dedikace Pěveckému spolku v Turnově je uvedena na prvním tisku Emanuela Starého. Sbory sice nevznikly přímo pro tento spolek, jemuž je autor věnoval v srpnu roku 1878, patrně byly napsány již 7. února 1876, spolek ale tři z nich uvedl v premiéře.⁵¹ Autografní partituru našel Bohuslav Finke 28. listopadu 1975 v pozůstalosti Františka Čepelíka. Toho roku ji věnoval do Muzea Antonína Dvořáka v Praze, nyní je zde pod inv. č. 76/1631.

⁴⁵ Otakar ŠOUREK, *Život a dílo Antonína Dvořáka*, 4 sv., Praha, 2. (3.) vydání 1954–1957 – viz v rejstříku Göbl Alois.

⁴⁶ Burghauser 1996 - viz v rejstříku Göbl Alois.

⁴⁷ Bohuslav FINKE, *Kolem hudebního Sychrova*, Turnov 1968; Bohuslav FINKE, *85 let zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově*, Turnov 1946 - nepublikované strojopisy, uloženo v archivu PSAD v Turnově.

⁴⁸ *Ave Maria* op. 19B (B 68); autograf byl v majetku Dvořákových dědiců, nyní je nezvěstný. V NM-ČMH-MAD je tato kompozice zapsaná na rubové straně fragmentu *Ukolébavky ze 4 smíšených sborů op. 29* (pod inv. č. 76/1657).

⁴⁹ *Ave Maris stella* op. 19B (B 95A); autograf uložen v NM-ČMH-MAD, inv. č. 226/909. Burghauser 1996 (s. 180) uvádí možnost existence Verze I. z roku asi 1878.

⁵⁰ *O sanctissima* op. 19A (B 95B); autograf má podle Burghausera 1996 (s. 181) ve vlastnictví Vladimír Franz z Vítkovic. Otakar Šourek v roce 1955 ještě připisoval autograf do vlastnictví Anny Franzové v Brně (Otakar ŠOUREK, *Život a dílo Antonína Dvořáka*, Praha 3 1955, sv. 2, s. 60)

⁵¹ *Místo klekání a Nepovím* – první provedení Turnov 20. X. 1878, řídil František Čepelík; *Opuštěný* – první provedení Turnov 29. VI. 1879, řídil Antonín Dvořák.

Z dochovaných dopisů Göblovi vyplývá, že Dvořák zasílal příteli první výtisky svých nově vycházejících skladeb.⁵² Tento materiál bychom tedy mohli nalézt v Göblově pozůstalosti. Podle informací archiváře Finkeho o této pozůstalosti (srov. výše podkapitola 2.2.1 *Korespondence*, s. 12–17) připadl notový materiál z pozůstalosti po Göblově smrti turnovskému zpěváckému spolku Antonín Dvořák. Spolkový archiv je, jak uvádím v podkapitole 3.1.1 *Stav pramenů ke Zpěváckému spolku v Turnově* (s. 25–26), v současnosti rozdělen na tři části. V Muzeu Českého ráje v Turnově se žádný notový materiál nenachází, SOkA Semily (fond *Zpěvácký spolek Antonín Dvořák Turnov*) sice udává existenci not, bohužel je ale tento fond ještě nezpracován a badatelům nepřístupný. Notový archiv současného spolkového archivu, který nyní spravuje Jiří Zajíc (srov. výše s. 10), jsem blíže neprozkoumala, ale dle soupisu uloženého notového materiálu,⁵³ který Jiří Zajíc pořídil, mám důvod se domnívat, že se zde může vyskytovat alespoň část not z pozůstalosti Aloise Göbla.

Obdobná situace je s provozovacím materiálem dvou turnovských koncertů Antonína Dvořáka. Mohl by být uložen v SOkA Semily nebo v turnovském archivu zpěváckého spolku Antonín Dvořák. Tento problém si zaslouží bližší výzkum, protože notový materiál může obsahovat například cenné příписy. Ráda bych se tomuto tématu věnovala blíže v mé případné další práci.

2.2.4 Prameny a dokumentace ke spolkovému životu na Liberecku

V oblasti pramenné základny ke spolkovému životu na Liberecku je situace různá. Prameny ke spolkům libereckým a spolkům v bezprostřední blízkosti Liberce jsou částečně uloženy ve Státním okresním archivu v Liberci. Tyto fondy však nejsou příliš obsáhlé, ve většině případů se jedná o materiály úředního či účetního charakteru. Bohužel valná většina z těchto fondů není badatelům přístupná, takže do mé práce nemohou přinést nové poznatky, mohu pouze konstatovat jejich uložení. Soupis všech fondů, uložených ve Státním oblastním archivu Litoměřice a jeho pobočkách, a týkajících se hudebních spolků, jejich obsah a přístupnost, uvádím v tabulce v příloze (*Tab. 5*).

Za základní dobovou literaturu o Liberci (Reichenbergu), tedy literaturu pramenného charakteru, bychom mohli považovat v regionální literatuře často citovanou dvoudílnou

⁵² Jde například o kompozice *Stabat mater* (dle dopisu z roku 1881), *Ze Šumavy* (dle dopisu z roku 1984), *Svatá Ludmila*, *Dimitrij*, *Slovanské tance* (dle dopisu z roku 1886) a další.

⁵³ Tento soupis je uložen v archivu PSAD, který spravuje Jiří Zajíc.

publikaci Antona Resslera.⁵⁴ Ta nepodává pouze historické informace o Reichenbergu a okolí, ale i dobové svědectví o místní kultuře a spolcích.⁵⁵ Ressel poté po několika letech přichází s další publikací,⁵⁶ týkající se přímo hudby a zpěvu v tomto regionu, která je vlastně rozšířením stávajícího textu z publikace předchozí. Z Resslerových prací vycházím především při mapování německého hudebního života v Reichenbergu a tyto informace konfrontuji s obsáhlou a nejnovější publikací *Lexikon zur deutschen Musikkultur*⁵⁷ (viz podkapitola 4.1.2 *Hudebně-kulturní dění v Liberci*, s. 35).

⁵⁴ Anton RESSEL, *Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes: Stadt und Land*, 2 sv., Reichenberg 1903–05.

⁵⁵ *Ibidem* sv. 1, s. 534–542.

⁵⁶ Anton RESSEL, *Musik und Gesang in den Bezirken Reichenberg und Friedland*, Friedland 1909.

⁵⁷ *Lexikon zur deutschen Musikkultur: Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien*, 2 sv., München 2000.

3 Turnov a Sychrov

Téma „Antonín Dvořák a Sychrov“ je v dvořákovské literatuře zpracované a v biografických snadno dohledatelné přes osobnost Aloise Göbla,⁵⁸ Dvořákova přítele působícího ve službách knížete Kamila Rohana na Sychrově u Turnova. Ve své práci volím poněkud odlišný pohled na Dvořákovy návštěvy tohoto kraje, a to ze strany turnovského Zpěváckého spolku (nyní *Pěveckého sboru Antonín Dvořák*,⁵⁹ dále jen PSAD).

3.1 Zpěvácký spolek Antonín Dvořák v Turnově⁶⁰

V roce 1859 vznikl v Turnově *Männerengesangverein*. Po uvolnění politické situace a vyhlášení svobody spolčování tento mužský sbor zažádal o zřízení Zpěváckého spolku. Povolení bylo vydáno Českým místodržitelstvem v Praze dne 31. prosince 1860. Nicméně založení spolku se oficiálně stanovilo na den prvního vystoupení při pěvecké zábavě v turnovském hostinci až 9. března 1861. Zpěvácký spolek se účastnil i akcí mimo Turnov. První z nich se uskutečnila v Praze 16. května 1862, byl to Sjezd českoslovanských spolků pěveckých. Dále se spolek zúčastnil například slavnosti při položení základního kamene Národního divadla roku 1868. Z roku 1868 také pochází první zmínka o oslavách svátku svatě Cecílie, který PSAD slaví dodnes.

V sedmdesátých letech přijal spolek české stanovy a jeho starostou se stal Vilém Laufberger (po prvním starostovi Josefu Hoffmannovi). Také se vedle doposud ryze mužského sboru začíná formovat ženský sbor, jehož založení (3. července 1870) napomohlo pozdějšímu vzniku sboru smíšeného. Roku 1872 je ke sboru připojen i orchestr, jeho prvním dirigentem byl Jan Jarý.

Důležitým momentem pro Zpěvácký spolek je nástup Františka Čepelíka na místo sbormistra roku 1878. František Čepelík zde byl již od roku 1871 archivářem. Spolek, hlavně

⁵⁸ Např. Otakar ŠOUREK, *Život a dílo Antonína Dvořáka*, 4 sv., Praha, 2. (3.) vydání 1954–1957; Jarmil BURGHAUSER, *Antonín Dvořák: Thematický katalog, bibliografie, přehled života a díla*, Praha²1996; John CLAPHAM, *Antonín Dvořák, Musician and Craftsman*, London 1966. ad. - viz v rejstříku Göbl Alois.

⁵⁹ Pod tímto názvem je spolek veden od roku 1955, kdy vstoupil do odborové organizace ROH.

⁶⁰ Shrnuto na základě výročních brožur (*135 let Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově*, Turnov 1996; Karel KNOP, *130 let Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově*, Turnov 1991; *Pěvecký sbor Antonín Dvořák, 150 let*, Turnov 2011.), spolkové kroniky (Bohuslav FINKE, *85 let zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově*, Turnov 1946, nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově.) a příspěvku Jany Zajícové ve vlastivědném sborníku (Jana ZAJÍCOVÁ, Antonín Dvořák na Turnovsku, in: *Od Ještěda k Troskám* (2004), s. 76–80.).

ze začátku, nakupoval či získával darem⁶¹ velké množství nově vycházejícího notového materiálu, takže archivář zde byl nepostradatelný. Nový sbormistr se snaží dosavadní repertoár spolku (Zvonař, Nápravník, Pivoda, Tovačovský, Křížkovský, ad.) rozšířit o tvorbu nejvýznamnějších soudobých autorů, tedy o díla Smetany, Fibicha, Bendla a především Dvořáka. První Dvořákovy skladby zde zazněly 28. května 1878, byly to dvě části *Moravských dvojzpěvů* (*A já ti uplynu, Velet' ptáčku*) a sbor *Převozníček*. Za Čepelíkova působení zažívá spolek velký rozkvět. Účastní se všech větších akcí v domácím Turnově, jako sólista často vystupuje sychrovský Alois Göbl a je to i doba, kdy do Turnova zavítá Antonín Dvořák.

Neméně výraznou osobností v čele PSAD byl i Josef Kuhn (1866–1941), o kterém jsem se zmínila již v souvislosti s dvořákovskou korespondencí. Kuhn působil jako sbormistr spolku v letech 1889–1911 a 1921–1941. Mimo sbormistrovské činnosti se věnoval i skladbě, byl to také varhaník a 56 let ředitel kůru v turnovském kostele.

Dvořák byl v Turnově přítomen 20. října 1878 na prvním provedení dvou částí ze svých *Čtyř smíšených sborů op. 29* (*Nepovím, Místo klekání*), které spolku věnoval. Následujícího roku přijel Dvořák do Turnova na koncert 29. června. Zde účinkoval společně s Ferdinandem Lachnerem a Aloisem Nerudou. V jejich podání zde zaznělo *Klavírní trio g moll op. 26*, *Mazurek op. 49*, *Polonéza A dur* (v premiéře), *Slovanské tance č. 2 a 8* pro housle s doprovodem klavíru. Alois Göbl zde sólově zazpíval (podle Burghausera⁶² šlo o baladu *Koljas ze Tří novořeckých básní op. 50*), turnovský Zpěvácký spolek provedl sbor *Žal z Kytice národních písní slovanských* a v premiéře sbor *Opuštěný* z cyklu *Čtyři smíšené sbory op. 29*.

Další turnovský koncert, na kterém Dvořák účinkoval, se uskutečnil v rámci jeho koncertního turné před odjezdem do Ameriky. Bylo to 20. března 1892. Spoluúčinkovali violoncellista Hanuš Wihan a, podobně jako na předchozím koncertě, houslista Ferdinand Lachner. Na tomto koncertě zaznělo *Trio B dur op. 21*, *Romantický kus op. 75 č. 2*, *Slovanský tanec op. 72 č. 2*, *Klid* z cyklu *Šumava*, *Rondo g moll op. 92* a *Dumky op. 90*. Mužský sbor zazpíval *Převozníčka*, ženský sbor *Slavíkovský polečko malý* (které bylo podle dobových

⁶¹ Například partitury mužských sborů *Převozníček* a *Milenka travička* spolek dostal od pana Matouše a 13 dvojzpěvů z moravských národních písní darovala spolku Marie Verichová, jak je zřejmé z Jednatelských zpráv spolku (srov. Mikanová 2001, s. 162).

⁶² Burghauser 1996, s. 170, 578.

svědectví na přání nadšeného skladatele ještě opakováno)⁶³ a sbor smíšený uvedl *Místo klekání ze Čtyř smíšených sborů op. 29*. Po slavnostním koncertě byl Dvořákovi předán jako čestný dar zlatý odznak ve tvaru lyry, v němž byly zasazeny české granáty. Jako vzpomínku na tento koncert uspořádal PSAD v rámci cyklu koncertů *Turnovské hudební večery* 19. března 1992 koncert se stejným programem, který měl být připomínkou této významné hudební události přesně po sto letech. Na koncertě účinkovalo vedle Pěveckého sboru také Bohemia trio.

V novodobých dějinách spolku lze sledovat pokračování bohatého kulturního života spolku. Zmíněný hudební cyklus *Turnovské hudební večery* vystřídal původní cyklus koncertů s názvem *Turnovské hudební středy*, které byly v roce 1943 zakázány. Tato řada koncertů se konala od roku 1942 přičiněním profesora Františka Žídka a profesora Jana Choury. Úctu, kterou PSAD dodnes chová k Antonínovi Dvořákovi, vyjádřili místní uspořádáním hudebních slavností *Dvořákův Turnov a Sychrov*, které se zde konají především díky Bohuslavu Finkemu a Janu Choury od roku 1951, což byl zároveň rok oslav devadesátého výročí PSAD. První ročník slavností *Dvořákův Turnov a Sychrov* byl zahájen 17. června 1951 na sychrovském zámku, kde byla slavnostně odhalena pamětní deska⁶⁴ Antonína Dvořáka vytvořená ke 110. výročí skladatelova narození.

V souvislosti s novodobými dějinami spolku je nutno přiblížit osobnost již zmiňovaného Bohuslava Finkeho, který ve svém regionu určitě zapomenut není,⁶⁵ ale bohužel doposud nebyl zmíněn v publikaci všeobecného charakteru, jakou je například *Československý hudební slovník osob a institucí*.

Bohuslav Finke (1895–1987) byl velmi všestrannou osobností Turnova a jeho okolí, mimo hudebních aktivit byl také radioamatér a fotoamatér. V letech 1941–1958 a 1971–1976 byl sbormistrem Zpěváckého spolku a mezi těmito lety také jeho archivářem. Za působení sbormistra Josefa Kuhna doprovázel spolek na klavír. Finke se věnoval také osvětové činnosti, ať už to bylo zařizování kulturních zájezdů členů spolku na opery do Prahy, příprava výstav a přednášek (bohužel často neuskutečněných), pokusy o výuku hudební teorie v rámci

⁶³ Finke uvádí (FINKE, Bohuslav, *Kolem hudebního Sychrova*, Turnov 1968, nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově, s. 49), že Dvořák vstoupil na pódium a zvolal „Dámy zpívají k líbání. Prosím, pokračujte“, sbormistr Kuhn neměl s ženským sborem nic jiného připraveno, proto číslo zopakovali.

⁶⁴ Tuto desku vytvořil akademický sochař Antonín Hrdlička (1882–1967).

⁶⁵ Místní občané se k jeho odkazu vrací především ve výročních brožurách PSAD a v příspěvcích v regionálním vlastivědném sborníku *Od Ještědu k Troskám* (srov. 6 *Bibliografie*, s. 42–44).

pravidelných zkoušek, nebo vlastnoruční výroba brožurek, které ve spolku rozdával za účelem popularizace hudby a hudebníků.⁶⁶

Jelikož v prvních desetiletích svého působení nevedl spolek žádnou kroniku, rozhodl se Finke toto období shrnout a za pomoci zápisů ze schůzí a jiných materiálů dokumentujících činnost spolku sepsal kroniku *85 let Zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově* (1946), postihující léta 1861–1946. Kronika zůstala nepublikovaná ve strojopisu a nyní je jako jeden z nejcennějších dokumentů uložena v archivu, který spravuje nynější archivář sboru, Jiří Zajíc. Obdobným Finkeho nepublikovaným spisem, který však reflektuje nejen život spolku, ale i celé turnovské hudební okolí, je obsáhlá kniha *Kolem hudebního Sychrova* (z roku 1968), dále ještě spis *Byl jsem sbormistrem s dodatkem Podruhé sbormistrem*. Oba tyto spisy jsou v archivu PSAD pouze v kopii, originál se nachází v Muzeu Českého ráje v Turnově. Obsahují Finkeho vzpomínky na jeho sbormistrovskou činnost a reflektují tak novější dějiny pěveckého sboru.

3.1.1 Stav pramenů ke Zpěváckému spolku v Turnově

Za doby působení sbormistra a archiváře Bohuslava Finkeho, asi v šedesátých letech minulého století, byly archiválie spolku věnovány do Muzea Českého ráje v Turnově. Odtud byly v osmdesátých letech⁶⁷ předány do SOKA Semily, kde je nyní asi sedm metrů nezpracovaného materiálu.⁶⁸ V Muzeu Českého ráje však po tomto přesunu zůstalo ještě pět krabic, které obsahují písemnosti, kopie korespondence, výstřižky z periodik, dokumentaci k fungování spolku, jako jsou programy koncertů, k tomu spolkový prapor z roku 1870 a obraz Pěvce volnosti z roku 1886, obojí od akademického malíře Jana Prouška.⁶⁹ Další částí archivu je archiv nynějšího *Pěveckého sboru Antonín Dvořák*, který má nyní na starosti zmiňovaný Jiří Zajíc. Je to klasický archiv fungujícího sboru, který reflektuje jeho koncertní činnost. Dalo by se tedy očekávat, že v tomto archivu bude materiál z doby nedávné. Je zde

⁶⁶ Např. J. B. Foerster a *Český ráj, Byli v Turnově, Valdštejn mistra K. Vika, Smíšené sbory op. 29*, ad. Tyto nedatované nepublikované strojopisné brožury jsou nyní uloženy v archivu PSAD.

⁶⁷ Podle předávacího protokolu v archivu PSAD 10. června 1988.

⁶⁸ Dle informací z webové aplikace *VadeMeCum* SOA Litoměřice je tento fond nezpracovaný a nepřístupný, obsahuje přírůstkovou knihu, jednatelskou knihu z let 1879-1894, korespondenci a hudebniny.

⁶⁹ Jan Proušek (1857-1914), velký obdivovatel spolku a jeho čestný člen, věnoval mu roku 1892 obsáhlý Památník, který reflektuje kulturní dějiny této oblasti již od X. století, přes založení spolku až po rok 1892. Obsahuje historická data, citáty, malby, vlepěné obrazy a písemné dokumenty. Tento Památník je nyní uložen v archivu PSAD v Turnově.

však uloženo množství archiválií – doklady o činnosti spolku (plakáty, pozvánky, programy, starší notový materiál) – od založení spolku (tj. rok 1861) až asi do druhé světové války. Tedy materiál, který Bohuslav Finke v šedesátých letech z neznámého důvodu nevěnoval do Muzea Českého ráje.

Z výše uvedeného vývoje tedy vyplývá, že archiv turnovského zpěváckého spolku (Pěveckého sboru) je v současné době rozdělen na tři části. Největší část je nyní nepřístupná v SOkA Semily, druhou, velmi cennou část představuje archiv nynějšího sboru a poslední část se nachází v Muzeu Českého ráje v Turnově.

Význam Bohuslava Finkeho pro dvořákovské badatele je veliký. Nejen proto, že rozdělil archiv spolku a předal část archiválií Muzeu Českého ráje. Finke především poskytl dvořákiana⁷⁰ jak z archivu spolku, tak také z pozůstalosti Aloise Göbla⁷¹ Muzeu Antonína Dvořáka v Praze. Stalo se tak 3. prosince 1975 za tehdejší ředitelky Ludmily Bradové. Předávací protokol PSAD v současné době bohužel postrádá. Další, menší část Göblovy materiálu věnoval Finke MAD v roce 1984. Tento dar obsahoval jeden pohled,⁷² čtyři telegramy⁷³ Dvořáka Göblovi a pět dopisů různých odesílatelů adresovaných Göblovi, týkajících se koncertu v Semilech v roce 1894, který Göbl připravoval. Vedle korespondence se zde nachází autograf Göblovy skladby *Ave Maria*. Tento soubor materiálů je uložen v muzeu pod př. č. 107/84.

Mohli bychom si klást otázku, zda nějaké cenné dvořákovské materiály nezůstaly v pozůstalosti po Bohuslavu Finkem. V současné době je jeho pozůstalost v majetku rodiny, konkrétně u paní Prádkerové.⁷⁴ Jiří Zajíc s ní v této záležitosti jednal a podařilo se mu některé materiály získat. Jsou to ale materiály spíše osobního charakteru, netýkají se Finkeho dvořákovského výzkumu, pouze jeho působení v pěveckém sboru.⁷⁵

⁷⁰ Podle poznámky Finkeho dar obsahoval 70 dopisů a čtyři „hudební unikáty“, čímž nejspíše myslí Dvořákovy autografy *Čtyř smíšených sborů op. 29*, věnované turnovskému Zpěváckému spolku (srov. výše podkapitola 2.2.3 *Notový materiál* s. 18–19).

⁷¹ Část Göblovy pozůstalosti v té době byla v majetku archivu spolku, nyní je nejspíše roztroušená mezi ostatními neutříděnými archiváliemi v SOkA Semily, nebo v Muzeu Českého ráje v Turnově, některé hudebniny jsou pravděpodobně také v notovém archivu sboru.

⁷² Pohlednice z 24. XII. 1903 s přáním veselých Vánoc rodiny Dvořákovy nebyla dosud publikovaná, a to i přes to, že je již od roku 1984 evidována v ČMH. Uvádím ji v přehledu korespondence (*Tab. 3* v příloze).

⁷³ Telegramy s daty 30. V. 1894, 27. VIII. 1894, 13. IX. 1894, 21. VI. 1897 jsou publikovány Milanem Kunou v ADKD.

⁷⁴ Paní Prádkerová je vdova po synovi dcery Bohuslava Finkeho (provdané Prádkerové).

⁷⁵ Jiří Zajíc tyto materiály potřeboval pro přípravu výroční výstavy o historii spolku.

Po Finkem převzal archiv Karel Knop, jehož velkým počinem bylo sepsání kroniky spolku mezi lety 1945–1971. Současný archivář Jiří Zajíc se nyní snaží sepsat a uspořádat obsah tohoto archivu.

Pokud jde o archiv notový, ten je, jak již vyplynulo, také rozdělen bez velkých historických či tematických kritérií. Větší část staršího notového materiálu je nezpracovaná v SOkA v Semilech, menší část je v archivu dnešního sboru (podle seznamu Jiřího Zajíce jde o 52 položek). PSAD má ještě jeden novější notový archiv, spíše provozní, přesto již ne moc používaný. Z tohoto archivu byly odstraněny kopie hlasových partů.

3.2 Dvořákovi přátelé z okolí Sychrova a Turnova

Jak jsem již uvedla, Dvořák jezdil na Sychrov za svým přítelem Aloisem Göblem (narozen 6. března 1841, zemřel 27. srpna 1907), se kterým se seznámil v Praze prostřednictvím Karla Bendla během Göblovy pražských zimních pobytů s knížecí rodinou Rohanů. Göbl pocházel z učitelské rodiny z obce Rožďalovice.⁷⁶ V Praze studoval strojní inženýrství. Již v době studií se pravděpodobně věnoval hudbě (o tom svědčí množství vlastnoručních opisů klavírních not, které by měly údajně být v jeho pozůstalosti)⁷⁷ a také se patrně začal stýkat s pražskými hudebníky. Finanční situace ho však donutila studii zanechat. Přijal proto povolání svého otce a roku 1864 nastoupil jako učitel v Radostíně u Sychrova. Účastnil se mší v kapli sychrovského zámku, kde si ho, také díky jeho barytonu, všiml kníže Kamil Rohan (Rohanové tehdy vlastnili sychrovské a semilské panství). Roku 1877 Göbla jmenoval svým tajemníkem a roku 1881 patronátním komisařem na sychrovském i na semilském panství. V nedalekém Turnově byl Göbl členem okresního turnovského zastupitelstva, a zde také našel přátele ve Zpěváckém spolku, jehož sólistou i členem se stal za působení sbormistra Františka Čepelíka.

Dvořák při svých pobytech na Sychrově nebydlel pouze u přítele Göbla, a to i z důvodu Göblovy chronické jaterní nemoci, která mu dosti zneprjemňovala život. I s rodinou se například při pobytu v létě roku 1880 ubytoval v nedalekých Radimovicích u Václava Škréty, kočího knížete Rohana, a stravoval se v sychrovské zámecké restauraci, u faráře Jana Hůlka či v hostinci pana Šajbla na cestě do Radimovic. To, že měl Dvořák přátele na Sychrově a v

⁷⁶ V obci Rožďalovice je Göblovi věnovaná část pamětní síně. Žádný archivní materiál či materiál z pozůstalosti po Göblovi se zde nenachází.

⁷⁷ Srov. Bohuslav FINKE, *Kolem hudebního Sychrova* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1968, s. 4.

okolí, je zřejmé i z dochované korespondence, kde tyto známé nechává od Göbla pozdravovat (včetně zahradníka Vojtěcha Maška⁷⁸ a kuchaře ze zámecké restaurace Alexandra Wilhelma⁷⁹). Mezi tyto Dvořákovy přátele patřili vedle například již zmíněného Josefa Kuhna z Turnova také učitelé ze školy v Radostíně.

Jedním z nich byl tehdy začínající Antonín Horáček,⁸⁰ který se narodil roku 1871 a zemřel 1. května 1954. Horáček byl posledním Dvořákovým pamětníkem v tomto regionu. Aktivně se věnoval hudbě, byl to vášnivý zpěvák a amatérský skladatel. V letech 1909–1912 zastával v PSAD jednatelskou funkci. Své učitelské povolání vykonával až do konce života.

Asi nejbližším Dvořákovým přítelem z radostínské školy byl Kajetán Tichý⁸¹ (1859–1937), s nímž skladatel rád debatoval i o svých dílech. Také Tichý byl výborný muzikant a nadšený amatérský skladatel. Některé své skladby Dvořákovi také přebral a několik z nich i vyšlo tiskem. Vedle učitelské činnosti se Tichý věnoval i péči o kulturní život v přilehlých obcích.

V Jenišovicích, kde byl později (1899–1919) řídícím učitelem, se stal Tichý sbormistrem místní *Pěvecko-ochotnické jednoty Cyril*, kterou založil v roce 1894 farář Jan Hájek. Materiály k fungování tohoto spolku jsou nyní uloženy v SOkA Jablonec nad Nisou. Jedná se o fond *Pěvecko-ochotnická jednota „Cyril“ 1894–1924*, který obsahuje jednotlivé sešity *Soupis činných členů* z let 1900–1924, podací protokol a *Knihu příjmů a vydání* z let 1894–1924. Největší výpovědní hodnotu mají *Soupisy činných členů*. Tyto soupisy byly dělány každoročně, obsahují přesné záznamy o docházkách členů na zkoušky a vystoupení, různé statistiky, někdy vlepené koncertní programy, ale především obsahují programy zkoušek a soupisy repertoáru spolku. K Dvořákovým skladbám jsem našla záznam o práci na *Moravských dvojzpěvech (A já ti uplynu*⁸² a *Prsten*) v Soupisu činných členů z roku 1902.

⁷⁸ Vojtěch Mašek (1829–1902) byl hlavní knížecí zahradník, roku 1873 založil věhlasné zahradnictví *Maškovy zahrady*. Podle Dvořákovy korespondence s Göblem z roku 1889 zasílal Mašek stromky na letní sídlo na Vysoké.

⁷⁹ Kuchaři Alexandru Wilhelmovi zaslal Dvořák v červenci roku 1884 cyklus *Ze Šumavy*, se vzkazem, aby noty předal Göblovi, který byl v tu dobu nejspíše v Praze. Dopis Alexandru Wilhelmovi je nezvěstný. (dle poznámky v ADKD (sv. 1, s. 424) k dopisu Antonína Dvořáka Aloisi Göblovi z 3. VII. 1884 (ADKD, sv. 1, s. 423–424)).

⁸⁰ Horáčkovy vzpomínky na Dvořákův koncert v Semilech uvedu podkapitole 3.3 *Dvořákova koncertní návštěva Semil* (s. 30)

⁸¹ Životopis Kajetána Tichého je stručně zpracován ve sborníku *Od Ještěda k Troskám – ZAJÍCOVÁ, JANA, Kajetán Tichý - zapomenutý skladatel?*, in: *Od Ještěda k Troskám* (2007), s. 104–109.

⁸² Zde je i záznam o prvním provedení, které se uskutečnilo 16. III. 1902 na Akademii v Jenišovicích. Program této Akademie je v tomto Soupisu členů z roku 1902 také připojen a podle něj při této příležitosti zazněl i

Díky dopisu Aloise Göbla Dvořákovi z 5. března 1895 se dovídáme o založení dalšího spolku: „V Radostíně a Sedlovicích utvořil se péčí řídícího učitele a horlivého ctitele Vašeho p. Tichého zpěvácko-ochotnický spolek, jenž přijal jméno Dvořák.“⁸³ Šlo vůbec o první spolek, který si vzal do svého názvu skladatelovo jméno. Jeho činnost bohužel neměla dlouhého trvání, asi po roce se spolek rozpadl. To je, myslím si, také důvod, proč o tomto spolku není v dosavadní literatuře většinou žádná zmínka a Tichého jméno je pak v oblasti pěveckých sdružení spojováno pouze s *Pěvecko-ochotnickou jednotou Cyril*.⁸⁴

Kajetán Tichý byl činný i v oblasti hudby instrumentální. V Turnově založil v roce 1891 *Turnovské orchestrální sdružení*, které několik let dirigoval. Archivní materiály k tomuto uskupení jsou nyní uloženy v SOkA Semily ve fondu *Orchestrální sdružení Turnov*. Orchestrální sdružení je podobně jako *Pěvecký sbor Antonín Dvořák* stále fungujícím tělesem a s Pěveckým sborem často spolupracuje.

Tichého vzpomínky na Dvořákovy pobyty na Sychrově přepsal Bohuslav Finke do svého nepublikovaného strojopisu *Kolem hudebního Sychrova*.⁸⁵ V roce 2004 byly tyto vzpomínky otištěny ve vlastivědném sborníku *Od Ještědu k Troskám*⁸⁶ při příležitosti 100 let od Dvořákova úmrtí. Podle poznámky uvedené ve sborníku tyto vzpomínky nevznikly přímo během Dvořákových návštěv, autor je sepsal podle svých poznámek až v důchodovém věku, asi ve dvacátých letech minulého století.⁸⁷ V pozůstalosti Kajetána Tichého je našly jeho vnučky, a z rukopisné podoby, která byla původně zřejmě zamýšlena pro tisk, je na stroji přepsal Tichého syn Dalibor.⁸⁸

Dvořákův *Slovanský tanec* č. 8, pravděpodobně v orchestrální verzi. Pokud jde o prováděcí materiál, lze předpokládat, že byl (i díky známým osobním vazbám) zapůjčen z Turnova od Pěveckého spolku, kde se již dříve tento repertoár prováděl. Žádné doklady o tom ale nejsou.

⁸³ ADKD, sv. 7, s. 371.

⁸⁴ Například Ludmila VRKOČOVÁ, Turnov, in: *Slovník české hudební kultury*, Praha 1997, s. 955–956; Gracian ČERNUŠÁK, Tichý Kajetán, in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, Praha 1963–1965, sv. 1, s. 770.

⁸⁵ Bohuslav FINKE, *Kolem hudebního Sychrova* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1968, s. 28–33.

⁸⁶ Kajetán TICHÝ, *Vzpomínky na Antonína Dvořáka*, in: *Od Ještěda k Troskám*, Turnov 2004, s. 4–9.

⁸⁷ Podle Finkeho uvedení ve spisu *Kolem hudebního Sychrova* vznikly *Vzpomínky* již roku 1910.

⁸⁸ Kajetán TICHÝ, *Vzpomínky na Antonína Dvořáka*, in: *Od Ještěda k Troskám*, Turnov 2004 – srov. podčarová pozn. na s. 4.

3.3 Dvořákova koncertní návštěva Semil

Dvořákovu koncertní návštěvu Semil jsem zahrnula do kapitoly *Turnov a Sychrov* nejen z důvodu, že tento koncert organizoval z velké části Alois Göbl, který byl od roku 1881 patronátním komisařem knížete Rohana i pro semilské panství a zároveň členem komitétu pro výstavbu nového kostela v Semilech, ale také z toho důvodu, že semilskému koncertu předcházela krátká návštěva Sychrova.

Koncert se uskutečnil v semilském městském divadle 16. září 1894, tedy těsně před Dvořákovou druhou cestou do Ameriky. Šlo o benefiční koncert, který měl finančně podpořit výstavbu kostela. Na koncertě účinkovalo České kvarteto (Karel Hoffmann, Josef Suk, Oskar Nedbal a Hanuš Wihan), spoluúčinkovaly místní klavíristky a zpěvačky Anna Boudová, Marie Dixová a Marie Vedralová, okteto semilského zpěváckého spolku *Jizeran*⁸⁹ a sólově zazpíval tehdejší starosta tohoto spolku Josef Čapek. Program byl sestaven výhradně z Dvořákových skladeb. V podání Českého kvarteta zazněl *Kvartet C dur op. 61*, *Romance z Kvartetu Es dur op. 51* a *Dva valčíky op. 54*. Anna Boudová a Marie Vedralová společně zazpívaly dvě části z *Moravských dvojzpěvů*, a Anna Boudová s Marií Dixovou provedly čtyřručně třetí část z cyklu *Ze Šumavy op. 68*. Tyto dvě dámy ještě doprovodily Okteto spolku *Jizeran* při mužském sboru *Žal* z cyklu *Z kytice národních písní slovanských op. 43* a na závěr koncertu zazněly v podání Karla Hoffmanna, Hanuše Wihana a Antonína Dvořáka *Dumky op. 90*.⁹⁰

3.3.1 Dostupné prameny k semilskému koncertu

Vzhledem k tomu, že koncert v Semilech byl připravován především sychrovským Aloisem Göblem, bychom prameny k tomuto koncertu měli hledat spíše v nejbližším okolí Turnova. Za hlavní materiál dokumentující přípravu koncertu považuji dochovanou korespondenci. Podařilo se mi prostudovat snad všechnu doposud známou korespondenci k tomuto tématu a sestavit ji do níže uvedené chronologické tabulky (viz *Tab. 2*), která dokumentuje přípravy této slavnostní akce. Většina těchto dopisů je otištěna v ADKD. Pět z nich (6. X. 1881, 30. VII. 1894, 22. VIII. 1894, 29. VIII. 1894, 9. IX. 1894 – dopisy s jinými odesílateli, než je

⁸⁹ Pěvecký sbor *Jizeran* je, podobně jako PSAD dodnes aktivním sborem. Původně Čtenářsko-pěvecký spolek byl založen v Semilech roku 1860 díky několika hudebním nadšencům v čele s Bedřichem Pincem. Dílo Antonína Dvořáka se do repertoáru *Jizeranu* dostává až po Dvořákově koncertní návštěvě Semil.

⁹⁰ Dle programu koncertu, otištěného v ADKD (sv. 10, s. 384–385). Podle ADKD by měl být originál tohoto programu uložen v Muzeu v Turnově. Zde jsem na něj nenarazila.

Dvořák nebo Göbl) dosud nebylo publikováno a je uloženo v NM-ČMH-MAD pod př. č. 107/84.

Datum	Odesílatel	Adresát	Uložení v ČMH	Publikováno	Poznámka
6. X. 1881	nezjištěný, ze Semil	Alois Göbl	př. č. 107/84	nepublikováno	pravděpodobně první nápad na koncert v Semilech
11. VI. 1894	Alois Göbl	AD	autograf nezvěstný	ADKD	poprvé o koncertě, vysvětlení oč jde, žádost o sestavení programu a navržení termínu
30. VII. 1894	Otilie Dvořáková	Alois Göbl	př. č. 107/84	nepublikováno	vyřizuje od otce, ať Göbl sám určí den v září ke koncertu v Semilech
19. VI. 1894	AD	Alois Göbl	inv. č. S 76/192	ADKD	slibuje účast na koncertě s Českým kvartetem
21. VIII. 1894	AD	Hanuš Wihan	–	ADKD	domluva koncertu v Semilech a jeho programu
22. VIII. 1894	Karel Hoffmann	Alois Göbl	př. č. 107/84	nepublikováno	o koncertě za České kvarteto
27. VIII. 1894	AD	Alois Göbl	př. č. 107/84	ADKD	na koncertě chce hrát pouze <i>Dumky</i> , Kvarteto má zahrát <i>Kvartet C dur</i>
29. VIII. 1894	Oskar Nedbal	Alois Göbl	př. č. 107/84	nepublikováno	nepreferuje hrát <i>Kvintet</i> , věří, že i AD by radši spoluúčinkoval pouze v <i>Dumkách</i>
31. VIII. 1894	Alois Göbl	AD	inv. č. S 76/576	ADKD	potvrzení programu, žádost o sdělení data příjezdu
9. IX. 1894	p. Zemanová	Alois Göbl	př. č. 107/84	nepublikováno	zve Dvořáka přes Göbla na pohoštění v Semilech
13. IX. 1894	AD	Alois Göbl	př. č. 107/84	ADKD	zpráva o příjezdu následující den

Tab. 2 Korespondence ke koncertu v Semilech

Následující pramen dokumentuje Dvořákův krátký pobyt na Sychrově předcházející tomuto koncertu, odjezd do Semil a přípravu před koncertem. Jedná se o vzpomínky učitele Antonína Horáčka přepsané ve Finkeho spisu *Kolem hudebního Sychrova*.⁹¹ Nejde o úplně spolehlivý zdroj, což je u takového typu pramene pochopitelné. Obsahuje dílčí odchytky od skutečností známých z korespondence či z programu koncertu (např. místo konání Horáček uvádí v radnici, dle programu se ale jednalo o městské divadlo, a také se vůbec nezmiňuje o přítomnosti Dvořákova švagra hraběte Václava Kounice, který měl⁹² přijet na Sychrov spolu s Dvořákem). Toto vyprávění ale může dokreslit atmosféru, jaká vládla při přátelských setkáních na Sychrově.

Setkání v předvečer koncertu podle Horáčka proběhlo u Göbla. Dvořák prý vyprávěl o svém pedagogickém působení a po chvíli převedl Horáček řeč na *Slovanský tanec op. 46 č. 3*,

⁹¹ Bohuslav FINKE, *Kolem hudebního Sychrova* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1968, s. 34–39.

⁹² Dle poznámky v ADKD u telegramu Dvořáka Göblovi z 13. IX. 1894 (ADKD sv. 3, s. 289).

jehož téma ho údajně zaujalo. Dále popisuje Dvořákovo vyprávění o vzniku tohoto tématu. Při večerním loučení Dvořák vyzval Horáčka a Tichého, který byl také přítomen, aby jeli na koncert s nimi. Horáček tedy mohl zaznamenat i krátký pobyt v Semilech a průběh koncertu. Zde se informace v jeho vyprávění také často různí od informací dosud známých. Například se vůbec nezmiňuje o Dvořákově setkání s Antalen Staškem, které mělo proběhnout přímo ve Staškově domě v Semilech. Tuto návštěvu popisuje Stašek ve svých *Vzpomínkách*.⁹³ Staškovi měl být Dvořák představen hrabětem Kounicem (toho tedy Horáček již ze začátku svého vyprávění zcela opomněl), se kterým se hostitel znal již asi od počátku šedesátých let.

⁹³ Antal STAŠEK, *Ze vzpomínek*, Praha 1964, s. 382–384.

4 Další oblasti Liberecka

Provedený pramenný průzkum potvrdil velký nepoměr v množství dochovaných dvořákovských pramenů v Turnově a okolí a v jiných oblastech Liberecka. To také pochopitelně ovlivnilo i strukturu mé práce. V následujícím textu se pokusím blíže vysvětlit, proč tomu tak je. Zmiňuji zde i dostupné prameny uložené převážně v SOkA Liberec a SOkA Jablonec nad Nisou. V příloze (Tab. 5) uvádím přístupnost jednotlivých fondů v obou uvedených institucích. Jedná se pouze o fondy spolků a podobných společenských institucí. Fondy jinak zaměřené (například fondy politické správy, církevních institucí, osobní fondy aj.) ponechávám z kapacitních a časových důvodů stranou, ale s tím vědomím, že i zde se mohou nacházet cenné informace o hudebním a kulturním životě v této oblasti.

4.1 Liberec/Reichenberg⁹⁴

Liberec byl už od poloviny 18. století textilní velmocí. To ještě libereckou výrobu ovládali jednotlivci sdružení v cechy, kteří nechtěli přijmout manufakturní způsob podnikání. Nicméně koncem 18. století se manufaktury začaly prosazovat a po roce 1800 zde byl v první továrně nainstalován parní stroj. Tím začíná industrializace v Liberci, která s sebou později přináší v takto vzniklých různých vrstvách obyvatelstva vznik různě zaměřených spolků. Na straně německých liberálů jsou to především spolky svépomocné a vzdělávací,⁹⁵ němečtí dělníci se chtějí vyprostit z vlivu buržoazie a zakládají spolky dělnické.⁹⁶

Liberecká česká menšina, kterou v 19. století tvořily převážně sociálně slabší vrstvy a která byla v takto německém prostředí značně utlačována, zakládá 22. června 1863 spolek Česká beseda,⁹⁷ který má sdružovat liberecké Čechy všech sociálních vrstev.

⁹⁴ Shrnutí na základě: Jiří KOŘALKA, *Vznik socialistického dělnického hnutí na Liberecku*, Liberec 1956, s. 121–124; Anton RESSEL, *Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes: Stadt und Land*, sv. 1, Liberec 1903–1904; Jan ŠŤOVÍČEK, Česká beseda v Liberci a česká menšina v 2. polovině 19. století, in: *Lidé města, Revue pro etnologii, antropologii a etologii komunikace*, Praha 2003, s. 73–78.

⁹⁵ V Liberci bylo kolem roku 1900 16 pěveckých a hudebních spolků. Většina patřila do svazu *Jeschken-Isergau-Sängerbund* (zal. 1877). Do svazu *Arbeiter Sängerbund für Nordböhmen* patřily většinou spolky libereckých předměstí. Některé spolky nepatřily do žádného svazu.

⁹⁶ Z dělnických spolků např. spolek z libereckého předměstí Harcov *Germania* (založen roku 1889), který patřil do svazu *Arbeiter Sängerbund für Nordböhmen*, nebo další harcovský *Pěvecký spolek Frohsinn*, který se vyvinul ze čtenářského spolku *Frisch voran*, ten byl založen roku 1873.

⁹⁷ Informace z dějin České besedy shrnuty na základě 120 let České besedy, in: Jaroslav TOMSA (red.), *Zprávy české besedy, sborník krajanského sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1983; Anna KAŠPAROVÁ,

Přijetí spolku libereckými Němci nebylo bezkonfliktní. Šlo o menší výtržnosti německých občanů, kteří například ve spolkovém domě rozbili okna, ale také o nátlak ze strany německé buržoazie, který měl vést k rozpadu spolku. Mezi takové snahy můžeme uvést výhrůžku ředitele Liberecko-pardubické železnice Roberta Grosse, který požadoval, aby jeho zaměstnanci ze spolku vystoupili, jinak přijdou o práci. Většina z nich opravdu ze strachu vystoupila ze spolku, jehož členská základna se tím velmi zmenšila.

Spolek Česká beseda se poněkud odlišoval od ostatních podobných spolků v Čechách. Bylo to dáno především ztíženými podmínkami jeho existence. Z osnovy kroniky České besedy⁹⁸, kterou uvádí Jaroslav Tomsa ve sborníku České besedy⁹⁹, je zřejmé, že nejčastější problémy, které beseda řešila, bylo hledání spolkové místnosti a budovy a založení první české školy v Liberci.

I liberecká Česká beseda měla různé dílčí odbory. Mezi nimi i odbor pěvecký, který byl založen nejspíše roku 1896, ale setkáme se i s datem založení 1874.¹⁰⁰ Činnost tohoto spolku zřejmě nebyla příliš výrazná. V literatuře je zmiňována spíše činnost divadelních ochotníků a turistů. Nejsou ani zprávy o repertoáru pěveckého odboru, natož o hudebním archivu. Víme pouze, že spolek zakoupil pro svůj pěvecký odbor piano.

4.1.1 Stav pramenů k fungování libereckých spolků

Většina materiálů k fungování spolků v Liberci je uložena v SOKA Liberec ve fondech uvedených v *Tab. 5* v příloze. Tyto materiály jsou z větší části nepřístupné (srov. *Tab. 5* v příloze). Velká část archivu spolku *Česká beseda* byla po druhé světové válce nezvěstná. Jedna z nejcennějších položek tohoto archivu, *Pamětní kniha České besedy*, kterou sepsal v roce 1885 František Mach a která pokrývá období mezi lety 1844–1882, se nalezla

Inventář fondu Česká beseda, uloženo v SOKA Liberec, Liberec 2009; Jaroslav TOMSA, Marginále. Poznámky k dějinám České besedy a města Liberce, in: *Zprávy české besedy, sborník krajanického sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1994; Jaroslav TOMSA, Zdravice k 25. výročí trvání České Besedy v Liberci 1863–1888, in: *Zprávy české besedy, sborník krajanického sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1987; Jan ŠŤOVÍČEK, Česká beseda v Liberci a česká menšina v 2. polovině 19. století, in: *Lidé města, Revue pro etnologii, antropologii a etologii komunikace*, Praha 2003, s. 73–78.

⁹⁸ Jde o *Pamětní knihu České besedy*, uloženo v SOKA Liberec, fond *Spolek Česká beseda Liberec*, inv. č. 1.

⁹⁹ Jaroslav TOMSA, *Kronika České besedy*, in: Jaroslav TOMSA (red.), *Zprávy české besedy, sborník krajanického sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1983, s. 9–12.

¹⁰⁰ Jan ŠŤOVÍČEK, Česká beseda v Liberci a česká menšina v 2. polovině 19. století, in: *Lidé města, Revue pro etnologii, antropologii a etologii komunikace*, Praha 2003, s. 73–78.

v pozůstalosti po bývalém jednatelem *České besedy* Josefu Hepnerovi až v říjnu roku 1980. Nyní je uložena v SOkA Liberec ve fondu *Spolek Česká beseda Liberec* s inv. č. 1.

Z materiálů německých pěveckých spolků v Liberci se dle inventáře fondu *Pěvecký spolek Germania Harcov*¹⁰¹ dochoval katalog spolkové knihovny a notového materiálu datovaný rokem 1938, který však dle inventáře¹⁰² obsahuje i starší záznamy. Záznamy v tomto katalogu jsem neprošla.

4.1.2 Hudebně-kulturní dění v Liberci

Již vyplynulo, že Česká beseda nebyla příliš aktivní v oblasti hudby. Hudební kulturu v Liberci zajišťovala tedy téměř výhradně německá část obyvatel a o její činnosti podává svědectví Anton Ressel ve svých spisech,¹⁰³ které jsem uvedla již ve *Stavu bádání*, a ze kterých budu vycházet i v následujících odstavcích.

Výraznou hudebnickou rodinou pocházející a částečně působící v Reichenbergu byla rodina Prokschova, ze které je nejznámější hudební pedagog a skladatel Josef Proksch.¹⁰⁴ Se svým bratrem Antonem¹⁰⁵ založil v Liberci spolek *Männerengesangverein*, který později Anton Proksch vedl s místním regenschorim Florianem Schmidtem. S podporou Schmidta byl ke spolku v roce 1828 připojen spolek instrumentální s názvem *Musikalischer Verein*. Instrumentální spolek byl na začátku 40. let 19. století zrušen a činnost zpěváckého spolku upadla. V roce 1845 byla jeho činnost obnovena a F. Schmidt znovu dostal funkci sbornístra. Takto popisuje vývoj prvních spolků v Reichenbergu Ressel.¹⁰⁶

¹⁰¹ Dana JEŽKOVÁ, *Inventář fondu Pěvecký spolek Germania Harcov*, uloženo v SOkA Liberec, Liberec 1965.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ Anton RESSEL, *Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes: Stadt und Land*, 2 sv., Liberec 1903–05; Anton RESSEL, *Musik und Gesang in den Bezirken Reichenberg und Friedland*, Friedland 1909.

¹⁰⁴ Josef Proksch narozen 4. srpna 1794 v Liberci a zemřel v Praze 20. prosince 1864, blíže k jeho životu a činnosti viz např. ČERNUŠÁK, Gracian, Proksch Josef, in: *Československý hudební slovník osob a institucí*, sv. 2., Praha 1965, s. 376–377.

¹⁰⁵ Anton Proksch (1804–1866), byl výborným varhaníkem a zakladatelem známé firmy na výrobu klavírů A. Proksch.

¹⁰⁶ Anton RESSEL, *Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes: Stadt und Land*, sv. 1, Liberec 1903–1904, s. 536–538.

Trochu odlišně se k této situaci staví Klaus-Peter Koch,¹⁰⁷ který neuvádí existenci původního spolku *Männerengesangverein*. Hovoří pouze o silné tradici oratorií,¹⁰⁸ jejichž provádění se účastnili především místní občané a o dvou neúspěšných pokusech založit zpěvácký spolek, které vyústily v založení spolku *Reichenberger Männerengesangverein Liedertafel* 5. května 1845 Florianem Schmidtem. Koch se vyjadřuje odlišně také v oblasti hudby instrumentální, kde nezmiňuje *Musikalischer Verein*, založený v roce 1828 díky Schmidtovi, ale hovoří o konání tzv. *Schützenmusik*, které započalo v roce 1828 a také zde figuruje Florian Schmidt. Tato tradice (společně s cykly *Matiné* či *Vormittagsaufführungen*) se držela až do roku 1845 a položila tak podle Kocha základ provozování komorní hudby v Liberci.

Informace z obou těchto publikací se shodují ve sdělení o libereckém *Gesangfestu*,¹⁰⁹ který se konal 14. – 15. srpna 1864. Účastnilo se ho asi 70 sborů, tj. na 2000 zpěváků ze Slezska, Saska, Čech, Moravy a Rakouska a přišlo okolo 6000 posluchačů. Pro potřeby festivalu byla postavena speciální budova – „Festhalle“. Nebyla to jediná akce festivalového charakteru v Reichenbergu. V roce 1878 se zde konal první *Jeschken-Isergau-Sängerbundesfest*, který byl nadále pořádán pravidelně.

Mezi ostatní německé spolky vznikající v Reichenbergu jmenujme například *Reichenberger Chorverein* (1867-1877), *Frauenchor Cäcilia* (založen roku 1871 Florianem Schmidtem), *Männerengesangverein Lyra* (založen 1882) a *Lehrergesangverein Silcher* (založen 1901).

4.2 Jablonec nad Nisou/Gablonz an der Neisse

Ze všech oblastí, které má práce pojednává, je Jablonec nad Nisou (německy Gablonz an der Neisse) město nejvíce německé.

¹⁰⁷ Klaus-Peter KOCH, Reichenberg, in: Langen MÜLLER (ed.), *Lexikon zur deutschen Musikkultur: Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien*, 2. Sv., München 2000, s. 1175–1180, sl. 2234–2244.

¹⁰⁸ Např. Haydnova oratoria *Die Schöpfung* (roku 1800) a *Die Jahreszeiten* (roku 1808), Mendelsohnův *Paulus* (roku 1840 a 1841) a Schneiderův *Das Weltgericht* (v roce 1842).

¹⁰⁹ Brožurka k tomuto festivalu je uložena v Krajské vědecké knihovně v Liberci mezi materiály z daru muzea v Českém Dubu, o kterém se zmíním níže (4.3.2 *Stav pramenů k Německému zpěváckému a hudebnímu spolku Český Dub*, s. 39–40).

4.2.1 Stav pramenů k fungování jabloneckých spolků

Přístupnost materiálů k fungování Jabloneckých spolků v SOkA Jablonec nad Nisou uvedená v *Tab. 5* v příloze ukazuje, že jsou pro badatele více využitelné, než materiály v SOkA Liberec. Jedná se však z velké části o fondy spolků přilehlých obcí, které jsem ve své práci ponechala stranou.¹¹⁰ Pro svou práci jsem využila zápisů ze schůzí z fondu *Česká Beseda Jablonec nad Nisou* a koncertních programů spolku *Liederkrantz* ve fondu *Spolky v Jablonci nad Nisou*.

4.2.2 Spolky

V druhé polovině 19. století působilo v Jablonci alespoň deset spolků, samozřejmě převážně německých. Česká menšina zde posílila teprve mezi válkami a ryze českým městem se Jablonec stal až po roce 1945.

Z větších německých spolků bychom měli jmenovat především *Liederkrantz*, který měl později vedle mužského sboru i sbor ženský a dokonce i orchestr (ten byl utvořen roku 1880). Tento spolek založil roku 1846 Donat Woprschalek,¹¹¹ kantor v kostele Sv. Anny. Zpěvácký spolek *Liederkrantz* byl asi prvním takto zaměřeným spolkem v Jablonci a jeho okolí vůbec. Po Woprschalkovi převzal vedení spolku Josef Reinl, ten zde působil od roku 1872 do roku 1922. V roce 1923 nastoupil jako sbormistr Hugo Jurisch.¹¹² Z programů koncertů spolku uložených v SOkA Jablonec nad Nisou¹¹³ je patrné, že jeho repertoár byl orientován převážně na německé autory.

Po vzniku spolku *Liederkrantz* začaly v Jablonci vznikat další pěvecké spolky. Roku 1866 to byl mužský zpěvácký spolek *Geselligkeit*, následující rok *Dt. Sängerbund Gablonz an der Neisse* a roku 1878 vznikl mužský zpěvácký spolek *Arion*.

Co se týká českých spolků, jsou dochovány zprávy o existenci *České besedy*. Jejím založení napomohla liberecká *Česká beseda* v roce 1870. V SOkA Jablonec nad Nisou jsou

¹¹⁰ Výjimku tvoří obec Jenišovice – fond *Pěvecko-ochotnická jednota Cyril Jenišovice*. Ten je úzce spojen s osobností Kajetána Tichého (viz výše podkapitola 3.2 *Dvořákovi přátelé z okolí Sychrova a Turnova*, s. 27–29)

¹¹¹ Donat Woprschalek byl kantorem u Sv. Anny mezi lety 1825-1862, byl výraznou hudební osobností tehdejšího Jablonce.

¹¹² Hugo Jurisch založil později (roku 1920) *Dt. Singverein und Madrigalchor*.

¹¹³ Fond *Spolky v Jablonci nad Nisou*.

dochovány materiály¹¹⁴ týkající se spolupráce obou spolků¹¹⁵ a protokoly ze schůzí z let 1871–1891, kde lze nalézt i zprávy o „pěstování zpěvu“, ale zřejmě se nejednalo o významnější aktivitu, která by vedla ke vzniku samostatného pěveckého odboru.

4.3 Český Dub

Český Dub se dlouho držel jako ryze české město. Ve čtyřicátých letech devatenáctého století sem přišel německý továrník Fr. Schmitt a založil zde velký textilní podnik. Na vyšší posty ve svém podniku začal Schmitt dosazovat Němce, a tím počala jeho snaha o germanizaci města. Jeho podpora německé menšiny se pochopitelně projevila i v oblasti společenského života. Schmitt byl mecenášem každého vznikajícího spolku, ať už sportovního, hudebního, nebo osvětového.

V Českém Dubu tak začaly vznikat spolky jako Německý tělocvičný spolek Český dub *Der deutsche Turn-Verein Böhmisch Aicha* (založený roku 1863), Spolek vojenských vysloužilců v Českém Dubě *Der Militärveteranen-Verein Böhmisch Aicha* (založený také roku 1863) a nejvýznamnější z nich byl spolek *Deutscher Gesang- und Musikverein*, založený již roku 1852.¹¹⁶

4.3.1 Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub / *Der Deutsche Gesang- und Musikverein Böhmisch Aicha*

Jak jsem již uvedla, *Německý zpěvácký a hudební spolek* v Českém Dubu byl založen roku 1852. Náplní činnosti spolku byl nácvik hudebních děl (asi tedy i instrumentálních), pořádání koncertů, „zpěváckých“ večerů i divadelních vystoupení.

V letech 1859 a 1860 zavítal do Českého Dubu Bedřich Smetana za svou matkou. Bylo to za působení J. Holischky jako kapelníka. Smetana cvičil u pana Holischky doma na klavír a uspořádal zde dva klavírní koncerty. První se konal 29. 6. 1859, druhý při jeho následující návštěvě, 3. 8. 1860. Holuschkovi daroval Smetana podobiznu s věnováním¹¹⁷.

¹¹⁴ Fond *Spolky v Jablonci nad Nisou*; V. Wowková, *Skupinový inventář Spolky v Jablonci nad Nisou*, Jablonec nad Nisou 1974.

¹¹⁵ Jedná se o dvě fotokopie z Liberce z fondu Česká beseda Liberec.

¹¹⁶ Shrnuto na základě: Olga NEJEDLOVÁ, *Inventář fondu Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub*, Český Dub 1969, uloženo v SOKA Liberec.

¹¹⁷ Blíže o Smetanových návštěvách Českého Dubu viz. Marie NEJEDLOVÁ, *Doklady o stycích Smetanových s Poještědím a K. Světlou*, in: *Od Ještědu k Troskám* (1924), s. 176–188.

Podle programů koncertů spolku uložených v SOkA Liberec (fond *Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub*) byly veškeré spolkové koncerty a zábavy pořádány nejprve v sálu hotelu Martin a asi od 80. let v sálu hotelu Krone, několikrát v sálu radnice. Z německých autorů se na programech často objevuje Julius Otto, Franz Abt, Kreutzer, Mendelssohn a Franz Ritter von Schmitt. Českých autorů je zde zastoupeno málo. Je to například K. Bendl (*Dívky předoucí*), Jos. Krov (*Husitská*), Křížkovský (*Odvedeného prosba*), L. Procházka (*Kadryla Národní*).

4.3.2 Stav pramenů k Německému zpěváckému a hudebnímu spolku Český Dub

Materiály Zpěváckého spolku v Českém Dubu jsou nyní uloženy v SOkA Liberec. Fond *Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub* je přístupný a dochovaného materiálu je zde, v porovnání s ostatními fondy, hodně. Jedná se o tři 3 knihy protokolů ze schůzí (1871–1893), 3 pamětnice (1853–1933), Pamětní knihu ke 40. výročí (1892) a Pamětní knihu k 50. výročí (1902), Album fotografií k 80. výročí (1932) a 2 pokladní knihy (1875–1902) a - pro mou práci asi nejcennější materiály - programy koncertů a seznam hudebnin.

Programy koncertů¹¹⁸ dokumentují koncertní činnost spolku a jeho repertoár mezi roky 1862– cca 1927. Při procházení zachovaných programů se ukazuje, že spolek byl velmi aktivní, mimo jednotlivých koncertů pořádal i větší pěvecké slavnosti (svátky sv. Cecílie apod.) a jiných slavností se účastnil (např. župní sjezdy). Nejde zde pouze o hudbu vokální. Na programech se velmi často objevují kusy pro komorní instrumentální soubory, klavírní díla, nebo jde přímo o koncert pozvaných sólistů z blízkého i vzdálenějšího okolí.

Tento archivní materiál úzce souvisí s další archiválií, zachovalou v SOkA Liberec ve stejném fondu, kterou je seznam hudebnin. Položky v seznamu se často objevují v programech koncertů, je tedy pravděpodobné, že se jedná o provozovací materiály k velké části koncertů tohoto spolku. Seznam hudebnin osahuje 1082 ručně psaných položek. Tyto položky jsou dvojitě číslované. Starší číslovaní je zkraje každého řádku, je stejným perem, jako celý řádek a jedná se tedy o číslovaní primární. Zjevně později doplněné jsou v seznamu červená čísla, zapsaná ve sloupečku titulu hudebniny, která pravděpodobně slouží jako signatury jednotlivých kusů hudebnin. Červená čísla stoupají do vyšších hodnot, než je 1082 (toto číslo udává počet položek v seznamu podle prvního číslovaní). U některých titulů je červených čísel více, což pravděpodobně značí větší počet svazků.

¹¹⁸ Uloženo v SOkA Liberec, fond *Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub*, složka č. 5,

Krajská vědecká knihovna bohužel v minulosti nevidovala bývalé provenience materiálů či přicházející dary, takže jakékoli materiály, které sem mohly přijít z některého spolku, jsou nyní v jejích fondech nedohádatelné. V roce 2009 však přijala knihovna dar z muzea v Českém Dubu. Jednalo se o knihovní jednotky, které našel ve starožitné skříni tehdejší ředitel muzea Tomáš Edel. Dar obsahoval i hudebniny z velké části opatřené razítky hudebních spolků. Větší část tohoto daru převzala ke zpracování Národní knihovna v Praze. Na zpracování tohoto materiálu se v Národní knihovně v současné době pracuje. Po bližším porovnání seznamu hudebnin ze SOkA Liberec a hudebninami pocházejícími ze skříňe z muzea, bychom mohli narazit na určité množství shodných jednotek.

V seznamu hudebnin se nenachází žádná položka s kompozicí Antonína Dvořáka. Podobně je tomu i s programy koncertů, které jsou zde k dispozici. Nicméně mezi hudebninami z muzea v Českém Dubu, v části, která je nyní uložena v Krajské vědecké knihovně v Liberci, se nacházejí 4 sešity skladeb Antonína Dvořáka. Jde o úpravu *Kvintetu op. 81* pro čtyřruční klavír vydanou Simrockem roku 1888, z téhož roku i čtyřruční úpravu *Symfonie č. 3 op. 76*, dále *Biblické písně op. 99* s věnováním „Tobě ! k 25. srpnu 1930 [nečitelný autogram]“ a poslední položkou je *Dvořákovo album – výbor nejkrásnějších skladeb v snazším slohu upravil a prstokladem opatřil A. Jiránek, sešit III*, vydané Urbánkem a opatřené razítkem „J. Vavřich“. Žádná jiná razítka ani přípisy se na hudebninách nevyskytují a stav těchto hudebnin ani nenasvědčuje tomu, že byl tento materiál používán.

5 Závěr

Během zpracování předložené bakalářské práce „Antonín Dvořák a Liberecko“ jsem podnikla pramenný průzkum v institucích na území dnešního Libereckého kraje, konkrétně v SOkA Liberec, SOkA Jablonec nad Nisou, v archivu Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově a v Muzeu Českého ráje v Turnově. Mým cílem bylo zmapování současného stavu a dostupnosti pramenné základny k danému tématu a zároveň pátrání po případných dosud neznámých pramenech, které zůstaly stranou pozornosti předchozích badatelů a nejsou reflektovány v dosavadní odborné literatuře.

Výzkum v archivních institucích, které spravují prameny z někdejších německojazyčných regionů dnešního Liberecka (jedná se o okolí Liberce, Jablonce nad Nisou a Českého Dubu), přinesl prozatím a víceméně dle očekávání převážně negativní výsledky. Naopak se po bližším vhledu ukázalo, že i zdánlivě podrobně zpracované téma „Antonín Dvořák a jeho sychrovský přítel Alois Göbl“ obsahuje stále nezodpovězené otázky. Pramenný výzkum tohoto tématu odhalil dosud neznámé materiály, ať už jde o rukopisné (strojopisné) práce Bohuslava Finkeho v archivu Pěveckého sboru Antonín Dvořák, či o kopie dosud neznámých a nepublikovaných dopisů Antonína Dvořáka a Otilie Dvořákové Aloisi Göblovi, uložené v Muzeu Českého ráje v Turnově.

Toto téma rozhodně nepovažuji za uzavřené. Výhledově bych se pokusila vyhledat provozovací materiál k Dvořákovým turnovským koncertům a ke koncertu v Semilech a prověřit přítomnost notového materiálu věnovaného Dvořákem Aloisi Göblovi v SOkA Semily a v archivu Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově, který by mohl případně obsahovat cenné zápisky.

6 Bibliografie

Obecně

Jarmil BURGHAEUSER, *Antonín Dvořák: Thematický katalog, bibliografie, přehled života a díla*, Praha² 1996.

Československý hudební slovník osob a institucí, 2 sv., Praha 1963–1965.

Dějiny české hudební kultury 1890–1945, sv. 2, Praha 1981.

Antonín Dvořák. Korespondence a dokumenty, Milan Kuna a kol. (ed.), 10 sv., Praha 1987–2004.

Lexikon zur deutschen Musikkultur: Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien, 2 sv., München 2000.

Slovník české hudební kultury, Praha 1997.

Otakar ŠOUREK, *Život a dílo Antonína Dvořáka*, 4 sv., Praha, 2. (3.) vydání 1954–1957.

<http://www.soalitomerice.cz/vade>, naposledy vyhledáno 18. 7. 2012.

Turnov a Sychrov

135 let Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově, Turnov 1996.

Antonín Dvořák. Nejblíže příteli. Antonín Dvořák. To His Closest Friend, Nadační fond Pražský podzim, Praha 2000.

David BEVERIDGE, Korespondence Antonína Dvořáka neobsažená v souborné kritické edici, in: *Musicalia* (2011), č. 1–2, s. 47–48, 51–54.

Bohuslav FINKE, *Kolem hudebního Sychrova* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1968.

Bohuslav FINKE, *85 let zpěváckého spolku „Dvořák“ v Turnově* (nepublikovaný strojopis, uložen v archivu PSAD v Turnově), Turnov 1946.

Bohuslav FINKE, *Byl jsem sbormistrem* (nepublikovaný strojopis, uložen v Muzeu Českého ráje v Turnově), Turnov [b.d.].

Bohuslav FINKE, *Podruhé sbormistrem* (nepublikovaný strojopis, uložen v Muzeu Českého ráje v Turnově), Turnov [b.d.].

Tereza KIBICOVÁ, Anotnín Dvořák nejlepšímu příteli II., in: *Hudební věda* (2007), č. 3–4, s. 391–402.

Karel KNOP, *130 let Pěveckého sboru Antonín Dvořák v Turnově*, Turnov 1991.

JOSEF KUHN, Dopisy skladatele Ant. Dvořáka a jeho rodiny Aloisu Göblovi z let 1879–1900, in: *Od Ještěda k Troskám* (1937–38), s. 20–25, 38–44, 68–75.

Eva MIKANOVÁ, Dvořákova hudba v Pojizeří v repertoáru místních a pražských umělců (Vztah Antonína Dvořáka a jeho díla k Turnovsku a Mladoboleslavsku), in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší XIV*, Semily 2001, s. 162–174.

Karel MIKYSA, Dvořákův Sychrov, in: *Sychrov. Státní zámek a okolí*, Praha 1957.

Zdeněk MRKÁČEK – Jana ZAJÍCOVÁ – Libuše MARHANOVÁ, *Antonín Dvořák a Pěvecký sbor Antonín Dvořák v Turnově*, Turnov 2004.

Jitka PETRUŠKOVÁ, *Nový turnovský Pantheon*, Turnov 2003;

http://www.turnov.cz/user_data/zpravodajstvi/obrazky/File/mesto_turnov/pantheon.pdf,
vyhledáno 21. 6. 2012.

Pěvecký sbor Antonín Dvořák, 150 let, Turnov 2011.

Bohumil PLEVKA, *Severočeské hudební kapitoly*, Ústí nad Labem 1983, s. 85–126.

Otakar ŠOUREK, Dopisy Ant. Dvořáka Al. Göblovi na Sychrově, in: *Hudební Revue XI* (1918), s. 138–146, 188–196, 227–233, 279–286, 329–339, 392–398.

Otakar ŠOUREK, Antonín Dvořák a Sychrov, in: *Sychrov. Státní zámek a okolí*, Praha 1957.

Kajetán TICHÝ, Vzpomínky na Antonína Dvořáka [1894], in: *Od Ještěda k Troskám* (2004), s. 4–9.

Jana ZAJÍCOVÁ, Antonín Dvořák na Turnovsku, in: *Od Ještěda k Troskám* (2004), s. 76–80.

Jana ZAJÍCOVÁ, Kajetán Tichý - zapomenutý skladatel?, In: *Od Ještěda k Troskám* (2007), s. 104–109.

Semily

Zdeňka LIŠKOVÁ – Vojtěch STRNÁDEK, a kol.: *100 let Jizeranu, čtenářsko-pěveckého spolku, nyní pěveckého souboru osvětové besedy v Semilech*, Semily 1960.

Jiřina MATOUŠKOVÁ, *Pěvecký sbor Jizeran* (Bakalářská práce), Filozofická fakulta MUNI, Brno 2007.

Antal STAŠEK, *Ze vzpomínek*, Praha 1964, s. 382–384.

Liberec a Jablonec nad Nisou

120 let České besedy, in: Jaroslav TOMSA (red.), *Zprávy české besedy, sborník krajanského sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1983.

Dana JEŽKOVÁ, *Inventář fondu Pěvecký spolek Germania Harcov*, uloženo v SOkA Liberec, Liberec 1965.

Anna KAŠPAROVÁ, *Inventář fondu Česká beseda*, uloženo v SOkA Liberec, Liberec 2009.

Jiří KOŘALKA, *Vznik socialistického dělnického hnutí na Liberecku*, Liberec 1956, s. 121–124.

Anton RESSEL, *Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes: Stadt und Land*, 2 sv., Reichenberg 1903–1905.

Anton RESSEL, *Musik und Gesang in den Bezirken Reichenberg und Friedland*, Friedland 1909.

Jan ŠTOVÍČEK, Česká beseda v Liberci a česká menšina v 2. polovině 19. století, in: *Lidé města, Revue pro etnologii, antropologii a etologii komunikace*, Praha 2003, s. 73–78.

Jaroslav TOMSA, Marginále. Poznámky k dějinám České besedy a města Liberce, in: *Zprávy české besedy, sborník krajanského sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1994.

Jaroslav TOMSA, Zdravice k 25. Výročí trvání České Besedy v Liberci 1863–1888, in: *Zprávy české besedy, sborník krajanského sdružení rodáků a přátel Liberecka*, Liberec 1987.

V. WOWKOVÁ, *Skupinový inventář Spolky v Jablonci nad Nisou*, Jablonec nad Nisou 1974.

Český Dub

Rudolf ANDĚL – Svatopluk TECHNIK, *Český Dub: 1291-1991*, Ústí nad Labem 1991.

David BĚLOHRADSKÝ, *České spolky v Českém Dubu ve druhé polovině 19. století* (bakalářská práce), Historický ústav MUNI, Brno 2006.

Karel KUČA, Český Dub, in: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Díl 1. (A–G), Praha 1996.

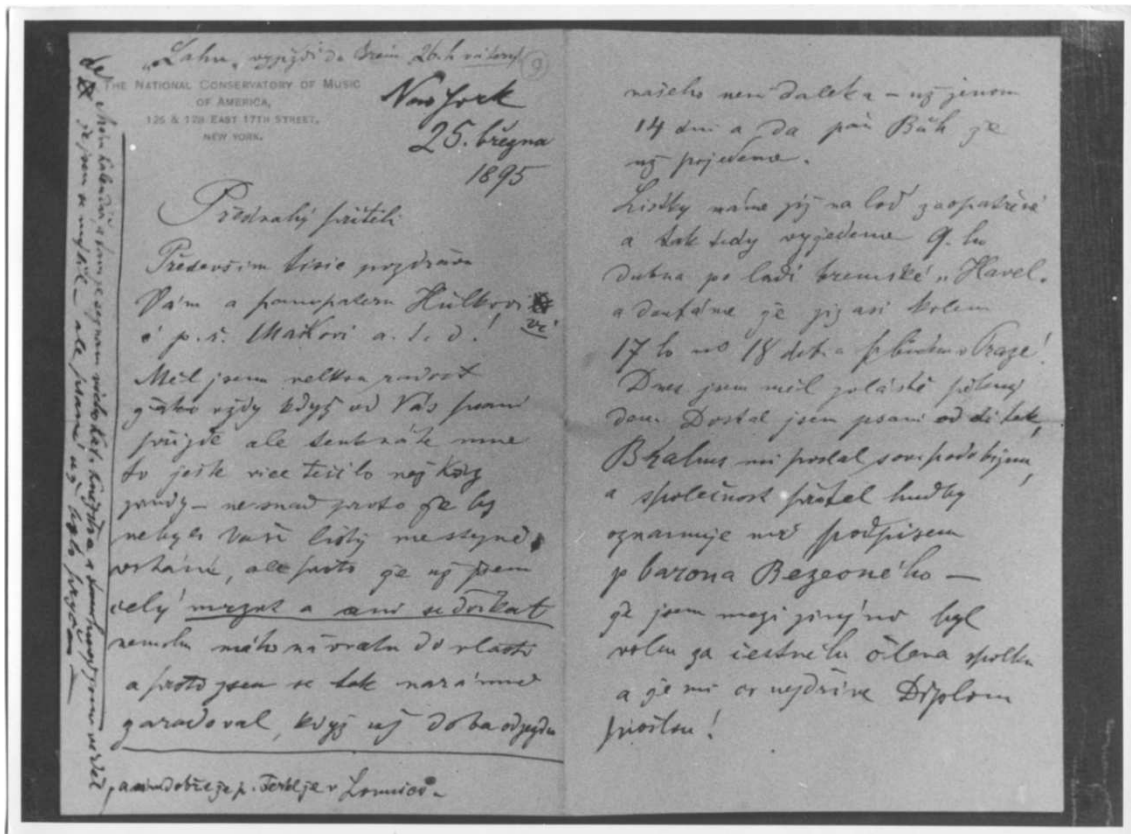
Olga NEJEDLOVÁ, *Inventář fondu Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub*, uloženo v SOkA Liberec, Český Dub 1969.

Karl SCHILLER, *Ein Beitrag zur Geschichte der Stadt und ihrer Umgebung*, Böhmisches Aicha 1898.

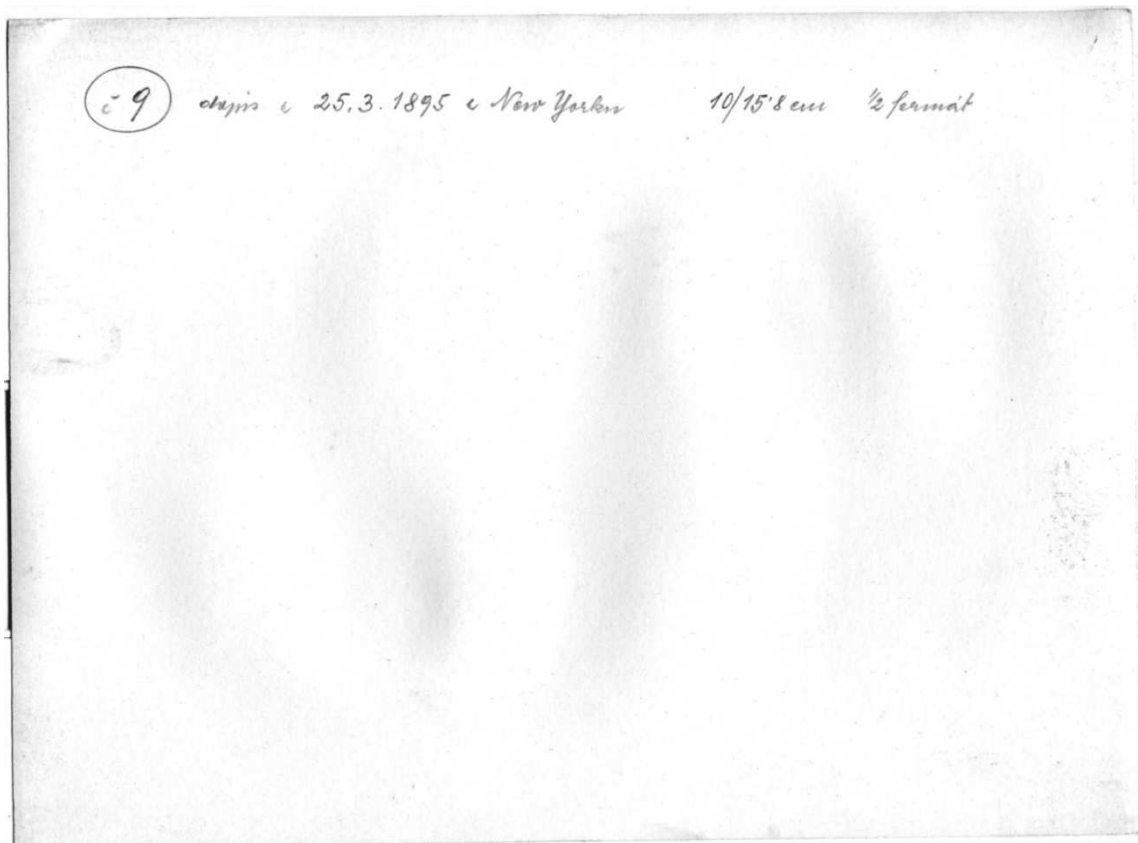
7 Přílohy

Seznam příloh

- Obr. 1** Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 1. strana
- Obr. 2** Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 1. strana, rub
- Obr. 3** Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 2. strana
- Obr. 4** Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 2. strana, rub
- Obr. 5** Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 1. strana
- Obr. 6** Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 1. strana, rub
- Obr. 7** Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 2. strana
- Obr. 8** Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 2. strana, rub
- Doc. 1** Přepis kopie dopisu číslo 9 z 25. III. 1895
- Doc. 2** Přepis kopie dopisu číslo 10 z 22. XII. 1896
- Tab. 3** Přehled edic korespondence a nepublikovaných dopisů
- Tab. 4** Kopie z Muzea v Turnově vzhledem k vydané korespondenci
- Tab. 5** Fondy spolků v archivech

Obr. 1 Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 1. strana

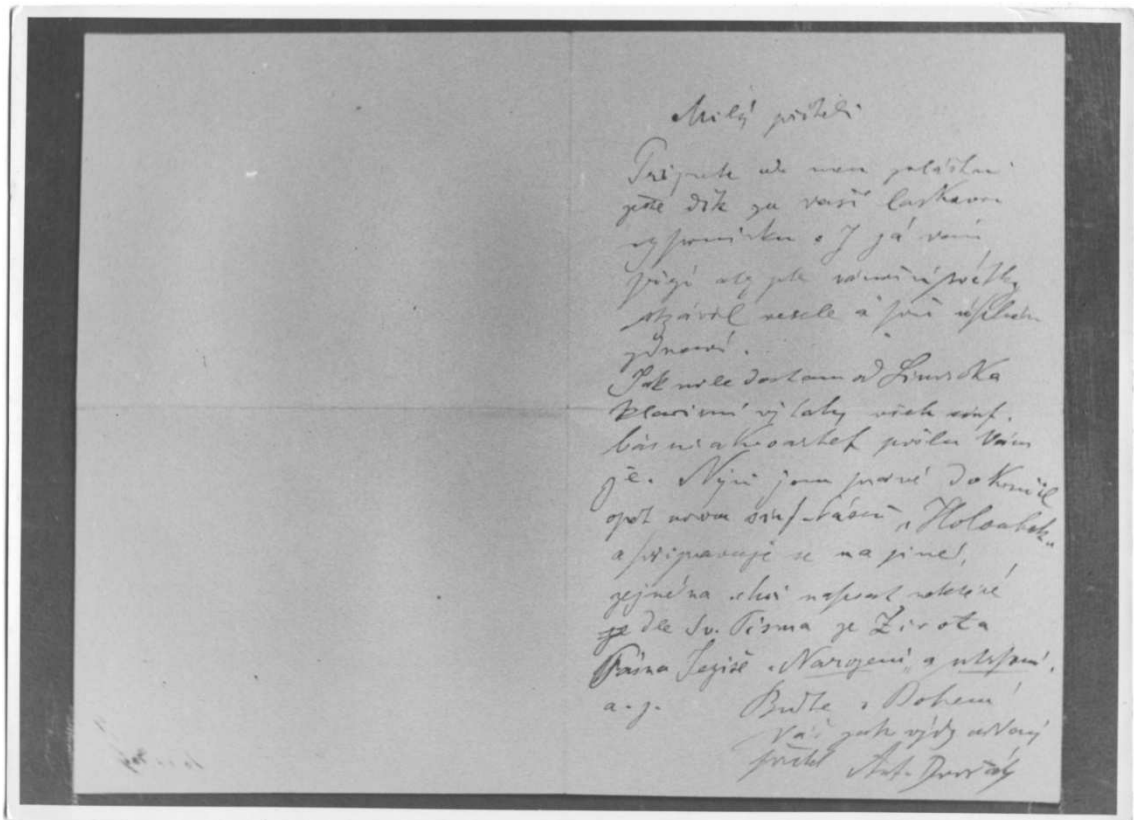
Obr. 2 Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 1. strana rub

Theologické Bratstvo byla za-
 obalena kritikou vltoušeho
 Tagblattu (které řek. Theolog)
 a jeho enthuзіazma a myš-
 lenkách skloňoval F. J. Bauerle
 a Amisette Co. (Londy) a také
 nepřítelství a křivky vypravoval
 jsem nyní po mluvěch ležela
 smýšlením a odvlastňování
 ve Vídni - milá čten
 obecně va! Oboje jako hořké!
 Znovu jako vždy přímě:
 "Právě se glábe křesťanskou cestou
 jaké i nevíš, ale zohrožili kaprova
 A což Hamelke v Neue Presse
 ježdě buď! Což žije to nevěstě?
 Všichni ugrasají je to křivky
 po unvy element a la bi
 se proto - ale páni v Praze
 jsou zrovna na bládu!
 Někdo se ne pýšá a ga, není -
 tak jezdě dopředu -
 P. Chvátka, Karelík konstatoval,
 shromáždění is přích Auarletta
 jde v st. meroce, dával se 50 krah
 a vodu ho chytí, a jako je to
 - zrovna skloňoval -
 Lipské se, vnde napadne
 la bi a jako je přímě ma
 pro program. Což az tu ve Vídni
 vstye!
 Konec pro celi, msi jež optu-
 ho. Kral ježen ho zjevím vltoušeho
 na čelo, jako Schröder (Lipsk)
 a Holman z Loupina) a
 vltoušeho hltu - vltoušeho!
 Jedu z myšok gaba rebl
 mi, hltu ježen ma to přímě,
 z Simpson je kral, a kama kralovna.

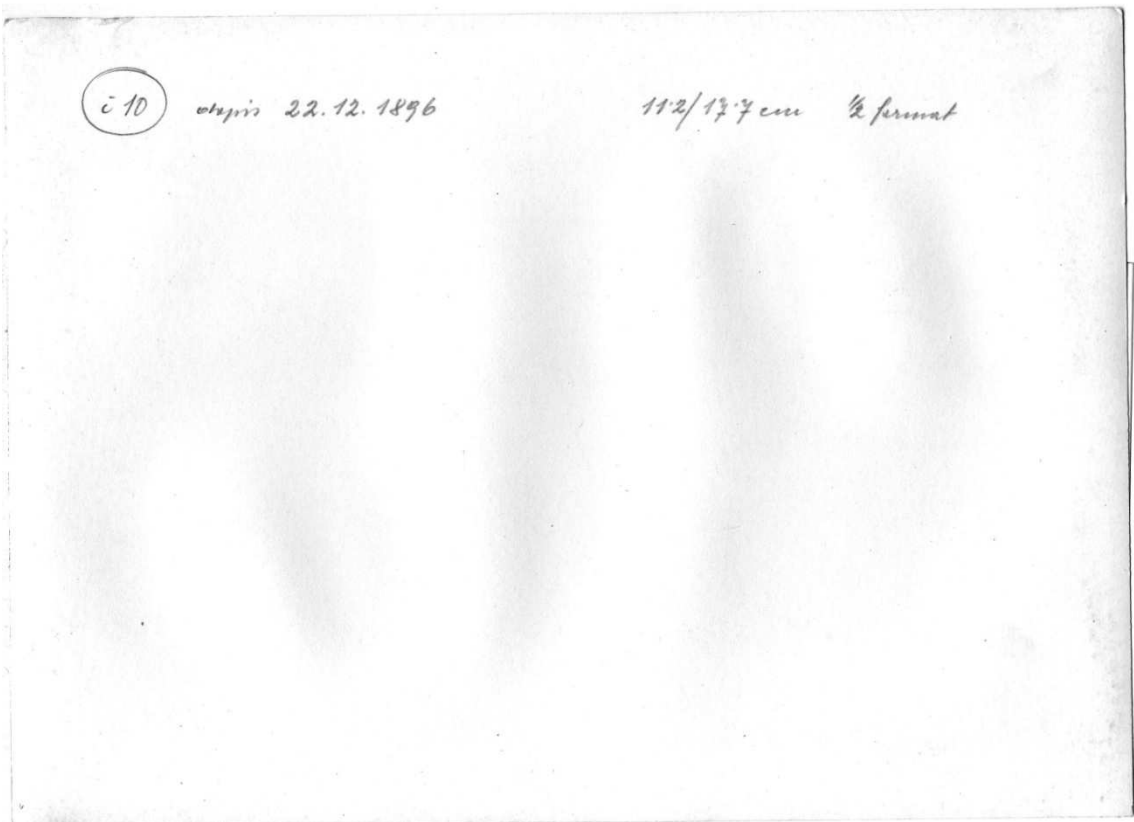
Obr. 3 Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 2. strana

29 II strana

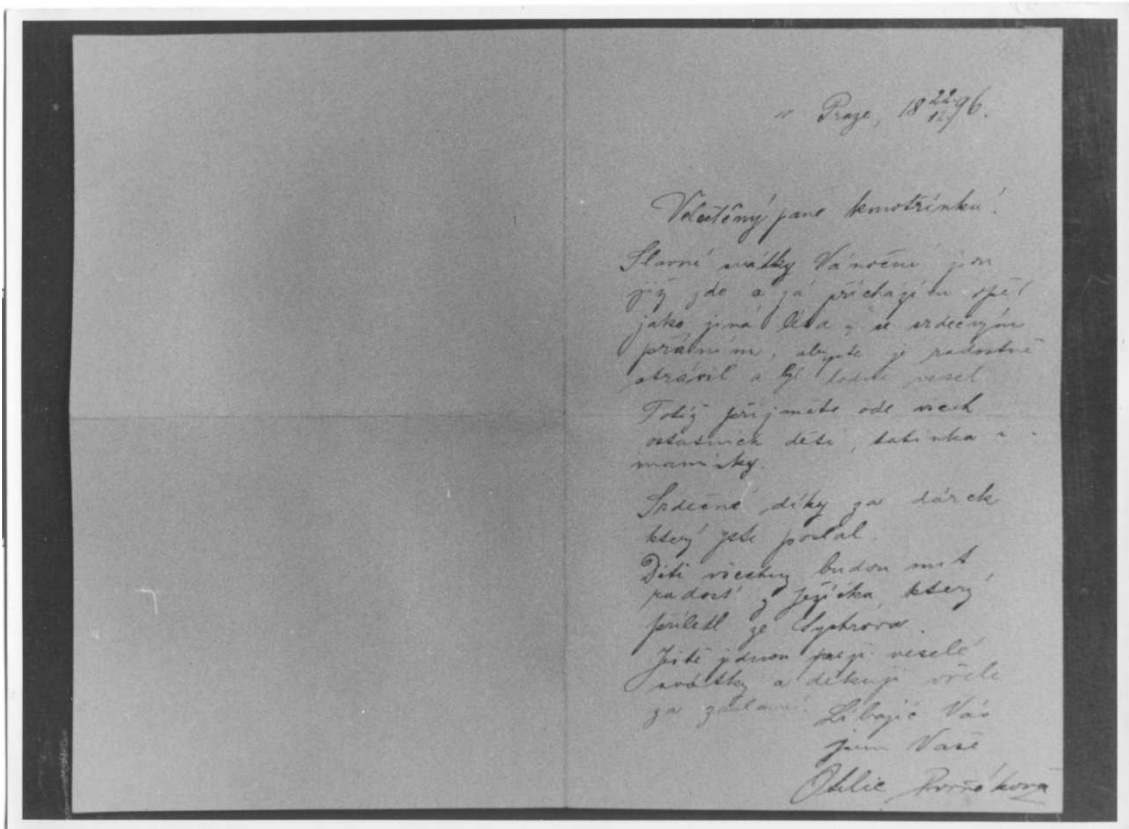
Obr. 4 Kopie dopisu č. 9 z 25. III. 1895, 2. strana rub

Obr. 5 Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 1. strana

Obr. 6 Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 1. strana, rub

Obr. 7 Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 2. strana

Obr. 8 Kopie dopisu č. 10 z 22. XII. 1896, 2. strana, rub

„Lahn“ vyjíždí do Brém 26.h[o] v úterý¹¹⁹

New York
25. března
1895

Předrahý příteli

Především tisíc pozdravů Vám a panu pateru Hůlkovi* i p. ř. Maškovi a. t. d!

Měl jsem velkou radost jako vždy když od Vás psaní přijde ale tenkrát mne to ještě více tešilo než kdy jindy – ne snad proto že by nebyli Vaše listy nestejně vítané, ale proto že už jsem celý mrzut a ani se dočkat nemohu mého návratu do vlasti a proto jsem se tak narámně zaradoval, když už doba odjezdu našeho není daleka a – už jenom 14 dni a da pán Bůh že už pojedeme.

Listky máme již na loď zaopatřené a tak tedy vyjedeme 9.ho dubna po lodi bremské „Havel“ a doufáme že již asi kolem 17ho n[eb]o 18 dubna p[ak] budem v Praze!

Dnes jsem měl zvláště pěkný den. Dostal jsem psaní od dítek, Brahms mi poslal svou podobiznu, a společnost přátel hudby oznamuje mně podpisem p barona Bezecného – že jsem mezi jinými byl volen za čestného člena spolku a že mi co nejdříve Diplom pošlou!

Photografie Brahmsa byla zaobalena kritikou vídeňského „Tagblattu“ (kritik Rich. Heuberger) a plna entuziasma o mých nových skladbách F dur Quartett a Quintett Es 2 violy) Měli úspěch veliký a kvintett se opakoval) – a praví tam, že jsem nimy po mnohých letech snižování a odstrkování ve Vídni – miláčkem obecenstva! O Bóže, jaká to odplata! Zrovna jak stojí psáno: „Když se zlíbí Hospodinu cesty člověka take i nepřátele jeho obrátí ku pokoji“

A což Hanslík v Neue Presse jak ten psal! Což jste to nečetl? Všichni uznávají že to této hudbě je nový element a líbí se jim to – ale páni v Praze jsou jiného náhledu! Však oni půjdou za nimi – tak pevně doufám – P. Chvála i Hanslík konstatovali ohromný úspěch Quartetta zde v Americe, dával se 50krát a všude ho chtějí, a tak je to i s jinými skladbami –

Sinfonie se všude náramně líbí a také je pořad na programu. Což až tu ve Vídni uslyší!

Koncert pro čelo mám již úplně hotov. Hrál jsem ho zdejšími virtuosům na čelo, jako Schröder (z Lipska) a Holman (z Londýna) a všichni byli nadšení! A Jeden z mých žáků řekl mi, když jsem mu to přebral, že Sinfonie je král, a koncert královna.

Nemám už kam psát, končím! Budte s Bohem Váš A. Dvořák

*Mám kalendář, a tam je seznam všeho kat. kněžstva a ~~tam~~ hned jsem věděl že jsem se mýlil – ale psaní už bylo pryč – –, a vím dobře že p. Ferkl je v Lomnici.

Doc. 1 Přepis kopie dopisu číslo 9 z 25. III. 1895

¹¹⁹ Dodatečný Dvořákův přípis v záhlaví dopisu. Po stejné lodi byly dle ADKD (sv. 3, s. 388–390) odeslány ještě dopisy Antonínu Rusovi a Josefu Tragymu s datem 24. III. 1895. V dopisu A. Rusovi Dvořák uvádí, že se právě chystá psát na Sychrov. Zjevně se jedná o tento skladatelův dopis Göbloví z 25. III. 1895, který edice ADKD neměla k dispozici.

Milý příteli

Přijmete ode mne zvláštní ještě dík za vaší laskavou vzpomínku. I já vám přeji aby jste vánoční svátky strávil vesele při úplném zdraví

Jak mile dostanu od Simroka klavírní výtahy všech sinf. básní a kvartet pošlu Vám je. Nýni jsem právě dokončil novou sinf. báseň „Holoubek“ a připravuji se na jiné, zejména chci napsat některé ze dle Sv. Písma ze Života Pána Ježiše „Narození“ a utrpení. a. j.

Bud'te s Bohem
Váš jako vždy oddaný
přítel Ant. Dvořák

Doc. 2 Přepis kopie dopisu číslo 10 z 22. XII. 1896 (datace dle připojeného dopisu Otilie)

Šourek Hudební revue, 1918	Kuhn Od Ještěda k Troskám, 1936	ADKD (sv. 1-4), 1987-1995	AD nejbližšímu příтели	Kibicová 2007	Nepublikované dopisy	uložení v NM-ČMH-MAD
		[1878]				inv. č. S 76/178
30. VII. 1879	30. VII. 1879	30. VII. 1879				inv. č. S 76/109
				2. VIII. 1879		př. č. 128/99, inv. č. 8640
21. VIII. 1879	21. VIII. 1879	21. VIII. 1879				inv. č. S 76/110
17. IX. 1879	17. IX. 1879	17. IX. 1879				inv. č. S 76/111
			25. IX. 1879			př. č. 1/2011
				12. X. 1879		př. č. 128/99, inv. č. 8641
23. XI. 1879	23. XI. 1879	23. XI. 1879				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
[1. IV. 1880]	[1. IV. 1880]	[1. IV. 1880]				inv. č. S 76/112
21. V. 1880	21. V. 1880	21. V. 1880				inv. č. S 76/113
	10. VI. 1880	10. VI. 1880				inv. č. S 76/114
	25. VI. 1880	25. VI. 1880				inv. č. S 76/115
10. VII. 1880	10. VII. 1880	10. VII. 1880				inv. č. S 76/116
	22. X. 1880 - [22. X. 1882]					
18. VIII. 1880	18. VIII. 1880	18. VIII. 1880				inv. č. S 76/117
23. X. 1880	23. X. 1880	[23. X. 1880]				inv. č. S 76/118
23. XI. 1880	23. XI. 1880	23. XI. 1880				inv. č. S 76/119
[23. V. 1881]	24. V. 1881	[23. V. 1881]				inv. č. S 76/120
[17. VIII. 1881]	17. VIII. 1881	[17. VIII. 1881]				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
[20. VIII. 1881]	20. VIII. 1881	[20. VIII. 1881]				inv. č. S 76/121
[8. IX. 1881]	9. VIII. 1881	[8. IX. 1881]				inv. č. S 76/122
[3. X. 1881]	4. X. 1881	[3. X. 1881]				inv. č. S 76/123
19. X. 1881	19. X. 1881	19. X. 1881				inv. č. S 76/124
23. X. 1881	23. X. 1881	23. X. 1881				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
[5. XI. 1881]	5. XI. 1881	[5. XI. 1881]				inv. č. S 76/125
				18. II. 1882		př. č. 128/99, inv. č. 8642
[26. V. 1882]	26. V. 1882	[26. V. 1882]				inv. č. S 76/126
30. V. 1882	30. V. 1882	30. V. 1882				inv. č. S 76/127
12. VI. 1882	12. VI. 1882	12. VI. 1882				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
			20. VI. 1882			př. č. 1/2011
19. VII. 1882	19. VII. 1882	19. VII. 1882				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
				21. VIII. 1882		př. č. 128/99, inv. č. 8643
		24. VIII. 1882				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
			11. X. 1882			př. č. 1/2011
[22. X. 1882]	22. X. 1880 - [22. X. 1882]	[22. X. 1882]				inv. č. S 76/128
		17. XI. 1882				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
				18. VI. 1883		př. č. 128/99, inv. č. 8644
17. VII. 1883	17. VII. 1883	17. VII. 1883				inv. č. S 76/129
			11. VIII. 1883			př. č. 1/2011
			13. III. 1884			př. č. 1/2011
3. VII. 1884	3. VII. 1884	3. VII. 1884				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
8. VII. 1884	8. VII. 1884	8. VII. 1884				inv. č. S 76/130
28. VIII. 1884	28. VIII. 1884	28. VIII. 1884				inv. č. S 76/132
4. [IX.] 1884	4. VIII. 1884	4. [IX.] 1884				inv. č. S 76/131
			cca X. 1884			př. č. 1/2011
[11. XI. 1884]	12. XI. 1884	[11. XI. 1884]				inv. č. S 76/133
18. XI. 1884	18. XI. 1884	18. XI. 1884				inv. č. S 76/134
[28. XI. 1884]	28. XI. 1884	[28. XI. 1884]				inv. č. S 78/135
31. XII. 1884	11. XII. 1884	31. XII. 1884				inv. č. S 76/136
			28. IV. 1885			př. č. 1/2011
11. [VII. 1885]	11. VII. 1885	11. [VII. 1885]				inv. č. S 76/137
22. VII. 1885	22. VII. 1885	22. VII. 1885				inv. č. S 76/138
[11. VIII. 1885]	11. VIII. 1885	[11. VIII. 1885]				inv. č. S 76/139
21. VIII. 1885	21. VIII. 1885	21. VIII. 1885				inv. č. S 76/140
15. VI. 1886	15. VI. 1886	15. VI. 1886				<i>autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu</i>
21. VI. 1886	21. VI. 1886	21. VI. 1886				inv. č. S 76/141
30. VI. 1886	30. VI. 1886	30. VI. 1886				inv. č. S 76/142
22. X. 1886	22. X. 1886	22. X. 1886				inv. č. S 76/143
11. XI. 1886	11. XI. 1886	11. XI. 1886				inv. č. S 76/144
[16. VIII. 1887]	18. VIII. 1887 - [16. VIII. 1887]	[16. VIII. 1887]				inv. č. S 76/145
26. XI. 1887	26. XI. 1887	26. XI. 1887				inv. č. S 76/146
	18. VIII. 1887 - [16. VIII. 1887]					
[8. IV. 1888]	8. IV. 1888	[8. IV. 1888]				inv. č. S 76/147
12. IV. 1888	12. IV. 1888	12. IV. 1888				inv. č. S 76/148
19. VI. 1888	19. VI. 1888	19. VI. 1888				inv. č. S 76/149

27. VIII. 1888		27. VIII. 1888				inv. č. S 76/150
10. VIII. 1889	10. VIII. 1889	10. VIII. 1889				inv. č. S 76/151
[30. X. 1889]	27. VIII. 1888	[30. X. 1889]				autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu
			17. III. 1890			př. č. 1/2011
19. V. 1890	19. V. 1890	19. V. 1890				inv. č. S 76/152
				19. VI. 1890		př. č. 128/99, inv. č. 8648
18. IX. 1890	18. IX. 1890	18. IX. 1890				inv. č. S 76/153
17. XI. 1890	17. XI. 1890	17. XI. 1890				inv. č. S 76/154
			28. XI. 1890			př. č. 1/2011
	23. XII. 1890	23. XII. 1890				inv. č. S 76/155
16. VI. 1891	16. VI. 1891	16. VI. 1891				dle ADKD uloženo v ČMH, inv. č. nedohledáno
20. VI. 1891	20. VI. 1891	20. VI. 1891				inv. č. S 76/156
1. VIII. 1891	7. VIII. 1891	1. VIII. 1891				inv. č. S 76/157
[25. XI. 1891]	26. XI. 1891	[25. XI. 1891]				inv. č. S 76/158
			31. XII. 1891			př. č. 1/2011
				[XII. 1891]		př. č. 128/99, inv. č. 8646
20. VI. 1892	21. VI. 1892	21. VI. 1892				inv. č. S 76/159
			1. X. 1892	I. X. 1892 (obálka)		př. č. 1/2011; 128/99, inv. č. 8647
15. IX. 1892	15. IX. 1892	15. IX. 1892				inv. č. S 76/160
		14. III. 1893				dle ADKD uloženo v ČMH, inv. č. nedohledáno
				3. V. 1893		př. č. 128/99, inv. č. 8649
27. II. 1894	27. II. 1894	27. II. 1894				inv. č. S 76/161
		30. V. 1894				př. č. 107/84
19. VI. 1894		19. VI. 1894				inv. č. S 76/162
		21. VIII. 1894				inv. č. S 76/163
		27. VIII. 1894				př. č. 107/84
		13. IX. 1894				př. č. 107/84
			19. X. 1894			př. č. 1/2011
29. X. 1894	29. X. 1894	29. X. 1894				inv. č. S 76/164
10. XII. 1894	10. XII. 1894	10. XII. 1894				inv. č. S 76/165
			15. I. 1895	15. I. 1895 (obálka)		př. č. 1/2011; 128/99, inv. č. 8645
					25. III. 1895	autograf nezvěstný, fotokopie v Muzeu Českého ráje v Turnově
20. VI. 1895	20. VI. 1895	20. VI. 1895				inv. č. S 76/166
2. IX. 1895	2. IX. 1895	2. IX. 1895				inv. č. S 76/167
23. XII. 1895	23. XII. 1895	23. XII. 1895				inv. č. S 76/168
10. IV. 1896	10. IV. 1896	10. IV. 1896				inv. č. S 76/169
17. IX. 1896	17. IX. 1896	17. IX. 1896				inv. č. S 76/170
					22. XII. 1896	autograf nezvěstný, fotokopie v Muzeu Českého ráje v Turnově
		21. VI. 1897				př. č. 107/84
				25. IX. 1897		př. č. 128/99, inv. č. 8650
				24. XII. 1897		př. č. 128/99, inv. č. 8651
[20. VI. 1898]	21. VI. 1898	[20. VI. 1898]				inv. č. S 76/171
9. XI. 1898	9. XI. 1898	9. XI. 1898				inv. č. S 76/172
	31. XII. 1898	31. XII. 1898				inv. č. S 76/173
				1. V. 1899		př. č. 128/99, inv. č. 8652
19. VI. 1899	19. VI. 1899	[20.] VI. 1899				inv. č. S 76/174
27. XI. 1899	27. XI. 1899	27. XI. 1899				inv. č. S 76/175
			29. XII. 1899			př. č. 1/2011
12. VI. 1900	12. VI. 1900	12. VI. 1900				inv. č. S 76/176
	20. VI. 1900	20. VI. 1900				inv. č. S 76/177
			23. IV. 1901			př. č. 1/2011
			20. VI. 1901			př. č. 1/2011
			6. IX. 1901			př. č. 1/2011
			1. I. 1902			př. č. 1/2011
		20. VI. 1903				autograf nezvěstný, obsah znám dle opisu
					24. XII. 1903	př. č. 107/84

Tab. 3 Přehled edic korespondence a nepublikovaných dopisů

AD nejbližšímu příteli			Kibicová 2007			Muzeu Českého ráje v Turnově
Datum	číslo na autografech		Datum	číslo na autografech		Číslo na zadní straně fotokopíí
	bez kroužku	v kroužku		bez kroužku	v kroužku	
			2. VIII. 1879			
25. IX. 1879	1	19				č. 19
			12. X. 1879	2	20	č. 20
			18. II. 1882	3	21	č. 21
20. VI. 1882						
			21. VIII. 1882	5	25	č. 25
11. X. 1882	1	1				č. 1
			18. VI. 1883	6	22	č. 22
11. VIII. 1883	7	23				č. 23
13. III. 1884						
cca X. 1884						
28. IV. 1885	3	2				č. 2
17. III. 1890						
			19. VI. 1890	4	3	č. 3
28. XI. 1890	6	4				č. 4
31. XII. 1891	7	5				č. 5
			XII. 1891		14	č. 14
1. X. 1892	8	6	I. X. 1892	8	6	č. 6
			3. V. 1893	9	7	č. 7
!19. VI 1894 vydáno v ADKD!						č. 8
19. X. 1894	8	18				č. 18
15. I. 1895			15. I. 1895	10		
			25. IX. 1897			
			24. XII. 1897		12	č. 12
			1. V. 1899	2	4	č. 24
29. XII. 1899	14	13				č. 13
23. IV. 1901						
20. VI. 1901	10	15				č. 15
6. IX. 1901	11	17				č. 17
1. I. 1902	12	16				č. 16

Tab. 4 Kopie z muzea v Turnově vzhledem k vydané korespondenci

Zahrnují pouze spolky, jejichž léta působení se protínají s obdobím, vytyčeným pro mou práci, tzn. 1870-1904. Shrnuje na základě elektronické databáze VaDeMeCum SOA Litoměřice (<http://www.soalitomeric.cz/vade/>), naposledy vyhledáno 18. 7. 2012).

Pobočka SOKA	Název fondu	Fungování spolku	Obsah	Pomůcky	Stav
SOKA Liberec	Česká beseda	1863-1999	Zápisy ze schůzí 1863 - 1933, fotokopie kroniky, 2 účetní knihy, tiskařské štočky, Zprávy ČB.	Inventář	Nepřístupný
	Hudební spolek Vesec/ Musik - zweiverein von Dörfel, Einsicht, Rochlitz, Langenbruck Musikerzweigverein Dörfel u. Umgeb	1886-1939	knihy protokolů z let 1886 - 1938, knihy členů, stanovy a pokladní knihy spolku		Nepřístupný
	Hudební a pěvecký spolek Osečná/ Gesang und Musikverein Oschitz	1898-1908	Zápisy o schůzích		Nepřístupný
	Mužský pěvecký spolek Lyra, Jindřichovice pod Smrkem	1903-1914	Knihy protokolů		Nepřístupný
	Mužský pěvecký spolek Nové Město pod Smrkem/ Mužský pěvecký spolek (Männer Gesang Verein)	(1857)1875-1907	Kronika		Nepřístupný
	Německý zpěvácký a hudební spolek Český Dub/ Der Deutsche Gesang und Musikverein Böhmisch Aicha	1853-1933	Tři pamětnice, tři knihy protokolů, programy koncertů, seznam hudebnin	Inventář	Částečně přístupný
	Pěvecký spolek Frosinn Harcov	1873-1903	Knihy zápisů ze schůzí spolku		Nepřístupný
	Pěvecký spolek Germania Harcov	1938-1938	Katalog spolkového notového materiálu	Inventář	Přístupný
	Pěvecký spolek Hejnice	1858-1872	Kronika	Inventář	Přístupný
	Pěvecký spolek Lyra Pilínkov	1895-1905	Zápisy ze schůzí		Nepřístupný
	Svaz pěvců župy Ještědsko - Jizerské Liberec/ SÄNGERBUND JESHKENISERGAU	1877-1889	Vzúčtování hospodaření pěvecké župy. Seznam členů	Inventář	Přístupný
SOKA Jablonec n. Nisou	Česká Beseda Jablonec nad Nisou	1871-1892	Protokoly ze schůzí 1871-1891	Inventář	Přístupný
	Dělnický pěvecký spolek Eintracht Desná v Jizerských horách/ Arbeiter Gesangverein Eintracht, Dessendorf	1897-1938	Protokoly, kniha členů, pokladní kniha, dokumentace, seznam písní, písně, noviny	Inventář	Přístupný
	Dělnický pěvecký spolek Freisinn Josefův Důl/ Arbeiter Gesang Verein Freisinn-Josefstal-Maxdorf	1901-1938	Zápisy ze schůze spolku, kniha členů, kniha příjmů a výdajů	Inventář	Přístupný
	Mužský pěvecký spolek Arion Jablonec nad Nisou	1879-1904	Pamětní spis, dokumentace	Sdružený a skupinový inventář	Přístupný
	Mužský pěvecký spolek Deutscher Sängerbund Jablonec nad Nisou	1867-1927	Pamětní spis, ročenka, dokumentace	Sdružený a skupinový inventář	Přístupný
	Mužský pěvecký spolek Liederkranz Josefův Důl	1863-1893		Inventář	Přístupný
	Pěvecko-ochotnická jednota Cyril Jenišovice	1894-1924		Inventář	Přístupný
	Pěvecký spolek Bergesklänge Novina	1898-1935	2 knihy zápisů ze schůzí z let 1898-1935 a seznam členů z let 1900-1933	Inventář	Přístupný
	Pěvecký spolek Fortschritt Lučany nad Nisou	1884-1939	protokoly ze schůzí spolku z let 1884-1939 a o pokladní kniha 1884-1915	Inventář	Přístupný

	Pěvecký spolek Liederkranz Jablonec nad Nisou	1874-1913	dokumentace	Inventář	Přístupný
	Pěvecký spolek Liederkranz Lučany nad Nisou	1868-1937	pamětní kniha a pamětní spis	Inventář	Přístupný
	Vzdělávací pěvecký spolek Licht Proseč	1890-1938	zápisy ze schůzí 1906-1938, kniha členů a pokladní kniha	Inventář	Přístupný
	Ženský pěvecký spolek Liedерquelle Smržovka/Damengesangverein "Liederquelle" Morchenstern	1896-1905	kniha protokolů ze schůzí	Inventář	Přístupný
	Ženský pěvecký spolek Smržovka/Damengesangverein Morchenstern	1888-1929	protokoly ze zasedání spolku 1897-1912, Kniha čl. příspěvků a pokladní kniha 1888-1922	Inventář	Přístupný
SOKA Semily	Orchestrální sdružení Turnov	1914-1953	Zápisy ze schůzí 1914-1953		Nepřístupný
	Pěvecký sbor Hlahol Jablonec nad Jizerou	1882-1976	Kronika 1882-1969		Nepřístupný
	Zpěvácký spolek Antonín Dvořák Turnov	1861-1944	Přirůstková kniha, jednatelská kniha 1879-1894, korespondence, hudebniny		Nepřístupný
	Zpěvácký spolek Bořivoj Lomnice nad Popelkou	1862-1962	Notový archiv, dokumentace koncertní činnosti		Nepřístupný
	Zpěvácký spolek Jizeran Semily	1860-1960	Protokoly o schůzích, spolkový prapor, korespondence		Nepřístupný

Tab. 5 Fondy spolků v archivech